

Šiame numery

Darbu apmąstymas Vasario 16 proga.
Dr. Jonas Basanavičius — didysis aušrininkas.
Jurgio Baltrušaičio eilėraštis.
Dvi rezistencinės apybraižos.
Etninės plokštelės Amerikoje — užmirštas paveldėjimas.
Ar reikėtų pakeitimų ir kokių?
Paroda ar tik parodėlė?
Vakaras su Vitalija Bogutaite.
Kultūrinė kronika.

DR. JONAS BASANAVIČIUS — DIDYSIS AUŠRININKAS

50 metų sukaktį nuo jo mirties minint

JONAS PUZINAS

Šįmet vasario 16 d. sukanka 50 metų, kai 1927 metais Vilniuje mirė lietuvių tautos atgimimo tėvas, dažnai vadinamas Lietuvos patriarchy, dr. Jonas Basanavičius. Jo veikla yra tokia plačiašakė, kad viename straipsnyje neįmanoma bent kiek išsamiau nuvesti visas jo darbo sritis. Juk J. Basanavičius buvo mūsų tautinio atgimimo žadintojas, pirmojo tikrai lietuviškos dvasios laikraščio „Aušros“ įkūrėjas, kovotojas dėl Lietuvos laisvės, pradedant Didžiojo Vilniaus seimu 1905 metais ir baigiant 1918 m. Vasario 16-osios akto, atkaklus kovotojas dėl lietuvių kalbos teisių Rytų Lietuvoje, tautosakininkas, mokslininkas, Lietuvos mokslo draugijos Vilniuje steigėjas ir jos pirmininkas iki pat mirties, geras gydytojas ir t.t. Vasario 16-osios proga gal geriausiai tikėtų žvilgtelti į J. Basanavičių, kaip aušrininką. Prieš pradėdami apie tai kalbėti, tenka bent trumpai apžvelgti jo gyvenimo kelią.

Trumpi J. Basanavičiaus biografiniai bruožai

Jonas Basanavičius g. 1851 m. lapkričio 23 d. Ožkabalių k., Bartininkų vls., Vilkaviškio aps. Tėvas Juras Basanavičius (1826-1879), motina Marė Birštonaitė (1826-1890). Brolis Vincas (1861-1910), ūkininkas, surinkęs daug tautosakos savo broliui. Pradžioje mokėsi pas „daraktorius“, po to Lukšų pradžios mokykloje, 1866-1873 m. Marijampolės gimnazijoje, kurią baigė sidabro medaliu. Būdamas gimnazistu, užrašinėjo lietuvių liaudies dainas. 1873 m. įstojo į Maskvos universiteto Istorijos - filologijos fakultetą, bet nuo 1874 m. rudens semestro, gavęs iš Varšuvos mokslo apygardos stipendiją, skirė lietuviams (kad atitrauktų juos nuo lenkų įtakos), perėjo į medicinos fakultetą. Stipendija buvo nebloga: 300 rublių metams ir 100 rublių kelion pinigų. Medicinos gydytojo diplomą gavo 1879 m. birželio 19 d. Bestudijuodamas universitete, palaikė ryšius su lietuvių studentais, ypačiai artimais draugais su Vincu Pietariu, tai pačiais metais baigusiu medicinos fakultetą. J. Basanavičius norėjo dirbti universitete, chirurgijos katedroje, bet jo prašymas nebuvo patenkintas. Nemorėdamas pasilikti Rusijoje ir ten verstis gydytojo praktika, per savo pažįstamą bulgarų gydytoją gavo kvietimą vykti Bulgarijoni. Ir 1880 m. vasario 7 d. atvyko į Lom Polanką, nedidelį miestą šiaurės vakarinėje Bulgarijoje, kur išgyveno devynerius metus (1880-1884 ir 1887-1892). Čia jis buvo paskirtas departamento gydytoju ir ligoninės vedėju. Lom Polankoje įsijungė į bulgarų politinį ir kultūrinį gyvenimą. Įrengė naujai įsteigtą ligoninę ir parašė kelis mokslinius medicinos darbus. Rusų persekiojamas, 1882 m. gegužės 19 d. išvyko iš Bulgarijos dviem mėnesiams sveikatos tašyti. Per Belgradą ir Zagrebą nuvyko Vienon, kur dirbo universiteto bibliotekoje ir klinikoje.

lankėsi Lietuvoje ir kurį laiką gyveno Ožkabaliuose. 1882 m. gruodžio 21 d. atvažiavo į Pragę ir čia gyveno iki 1884 m. pradžios. Prahoje galutinai ir subrendo mintis leisti „Aušrą“. Po to persikėlė į Vieną, kur 1884 m. gegužės 15 d. susituokė su Čekijos vokiečių Eleonora-Gabriele Mohl (1861-1889). Po jungtuvų vėl grįžo Bulgarijoni, kurį laiką dirbo gydytojo darbu Elenoje, į šiaurę nuo Balkanų kalnyno, bet 1885 m. rugsėjo 12 d. grįžo į senąją vietą Lom Polankoje. 1887 m. rugpjūčio 7 d. J. Basanavičius tapo politinio atentato auka: jį persė vieną bulgaras Aleksandras Manuilovas. Manoma, kad jis palaikė J. Basanavičių rusų politikos šalininku Bulgarijoje. Vienoje padaryta operacija, išimta kulkas, bet kita kulkas pasiliko ir visą gyvenimą buvo pastolimi įvairių ligų. 1888 m. apvažiavo visą Bulgariją medicinos reikalais. 1889 m. vasario 16 (28) d. Lom Polankoje mirė jo žmona. J. Basanavičius labai išgyveno jo mirtį. Palaidota Lom Polankos bulgarų kapinėse, kur J. Basanavičius pastatė juodo marmuro antkapį (1936 m. keliauninkas Antanas Poška teradė paminklo skeveldras). 1891 m. išspausdino didžiulį darbą apie Bulgarijos sanitarinę padėtį. Tais pačiais metais lapkričio 28 d. J. Basanavičius suteikta Bulgarijos pilietybė. 1892 m. rugsėjo 24 d. iš Lom Polankos perkeltas į Varną — kurortinį Bulgarijos miestą prie Juodosios jūros. J. Basanavičius buvo paskirtas miesto ligoninės vidaus ligų skyriaus vyriausiuoju gydytoju. Be to, jis prisidėjo beplanuojant Varnos kurortą. Nuo 1893 m. galo iki 1894 m. balandžio mėn. gydydėsi Vienoje, Muenchene, Heidelberge. Grįžęs Varnon, dar buvo paskirtas gimnazijos ir kunigaikščio Ferdinando rūmų Euksinograde

Jonas Sileika (1883-1960). Dr. Jono Basanavičiaus portretas. Šis lietuvių marijonų užrašytas ir dailininko 1924 metais nutapytas portretas dabar puošia „Draugo“ redakcijos patalpas

gydytoju. 1900 m. kovo 10 d. J. Basanavičiui buvo išsiliejęs kraujas smegenyse. Atsigavęs, vėl tęsė ne tik gydytojo, bet ir politinį darbą. Pavyzdžiui, 1903 m. kaip demokratų atstovas dalyvavo Sofijos demokratų partijos suvažiavime, o 1905 m. — partijos kongrese Adrianopolyje ir Konstantinopolyje.

Kad ir Bulgarijoje buvo neblogai įsikūręs, bet visą laiką jį kankino tėvynės ilgesys. Nors ir Bulgarijoje begyvendamas dirbo lietuvių, bet trokštė troškė skirti savo jėgas gimtajam kraštui. Ir kai 1904 m. balandžio 24 (gegužės 7 d.) caro įsakymu buvo atšauktas lietuvių spaudos draudimas, J. Basanavičius ėmė ruošti grįžti Lietuvon. Ir 1905 m. gegužės 30 d. iš Varnos be leidimo išvyko Lietuvon: liepos 25 d. at-

važiavo į Tilžę, liepos 31 d. slapta perėjo sieną ties Jurbarku ir rugpjūčio 1 d. pasiekė Vilnių, išgyvenęs 25 metus užsienyje.

Vilniuje ir prasidėjo didysis J. Basanavičiaus darbas, siekiant Lietuvos nepriklausomybės. 1905 m. gruodžio 4-5 d. J. Basanavičiaus iniciatyva sušauktas Vilniaus seimas, kuriame dalyvavo per 2000 valstiečių, parapijų ir net atskirų kaimų rinktų atstovų: ūkininkų, mažųjų žemių ir bežemių, darbininkų, kunigų ir įvairių profesijų žmonių. Seimo prezidentu sudarė J. Basanavičius, kun. Pranciškus Būčys, Steponas Kairys, Antanas Smetona, karininkas Juozas Stankūnas. Seime, kaip visiems žinoma, pareikalauta Lietuvai autonomijos. Kadangi seimas vyko revoliucinių nuotaikų atmosferoje, prezidento darbas buvo nepaprastai sunkus. Ją Basanavičius, kad ir būdamas vienas iš steigėjų „Tautiškos demokratijos partijos“, sugebėjo suderinti įvairių partijų ir kryptų nusistatymus visokiais seime iškeltais klausimais. 1906 m. sausio 8 d. J. Basanavičius paruošė memorialą apie reikalingumą prijungti Suvalkų guberniją prie Lietuvos. 1907 m. balandžio 7 d. daugiausia J. Basanavičiaus rūpesčiu įkurta Lietuvių mokslo draugija, kuriai jis vadovavo iki pat mirties. 1911 m. buvo vienas iš organizatorių ir stambių akcinių „Vilijos“ bendrovės žemės ūkio mašinoms gaminti. 1913 m. Lietuvių ūkininkų bendrovės steigėjas. 1913 m. drauge su Valstybės dūmos atstovu Martynu Yėnu buvo nuvykęs į JAV rinkti pinigų Lietuvių mokslo draugijos ir Dailės draugijos namams statyti. Surinkta 23.709,36 dolerių. Vokiečių okupacijos metu dalyvavo bendroje lietuvių akcijoje, besirūpinant Lietuvos nepriklausomybės atstatymu. 1916 m. birželio 10 d. kartu su kun. J. Stankevičiumi, St. Kairiu, A. Janulaitiu, A. Stulginskiu, kun. dr. J. Bakšiu, A. Smetona, M. Biržiška, P. Klimu, dr. J. Šauliu, J. Vileišiu ir kun. P. Dogeliu įteikė memorandumus Vyriausiajam Rytų fronto ka-

ro vadui, kur aiškiai pasisakyta dėl lietuvių politinių aspiracijų — atstatyti demokratinius pagrindais sukurta nepriklausomą valstybę su sostine Vilniuje. Memorandume pasisakoma dėl Lietuvos teritorijos sienų, dėl Vilniaus, kaip valstybės sostinės, dėl visiškai nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo. 1916 m. birželio 27-29 d. III-jame Pavergtųjų tautų kongrese Lozanoje buvo įteiktas jau iš anksto paruoštas ir J. Basanavičiaus bei kitų Vilniaus veikėjų pasirašytas vad. „pagalbos prašymas“ JAV prezidentui Woodrow Wilsonui. 1917 m. su J. Basanavičiaus ir kitų parašais buvo įteikti memorandumai vokiečiams dėl lenkų užmačių prijungti Lietuvą prie Lenkijos. 1917 m. rugsėjo 18-22 d. Vilniaus konferencijos metu J. Basanavičius išrinktas garbės pirmininku. Toje konferencijoje išrinkta ir Lietuvos taryba iš 20 asmenų. J. Basanavičius buvo vyriausiasis amžiumi Tarybos narys — jis jau buvo bebaigęs 66-tuosius metus. Ta Lietuvos taryba 1918 m. vasario 16 d. paskelbė nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo aktą. J. Basanavičius iškilmingai perskaitė tą aktą ir pirmuoju jį pasirašė. Lietuvai atstatius nepriklausomybę, jos sostinė Vilnius ėjo iš rankų į rankas. Tai jį buvo užėmę rusai, tai lenkai, kurie 1920 metais jame įsitvirtino beveik dvidešimčiai metų. J. Basanavičius niekur nestraukė iš Vilniaus. Jo autoritetas buvos toks didelis, kad niekas nedrįso jo liesti. Ir, būdamas Vilniaus sargyboje, 1927 metais vasario 16 dieną, visai Lietuvai ir užsienio lietuviams švenčiant devintąją Lietuvos nepriklausomybės sukaktį, 6 val. 50 min. vakare užgeso Lietuvos patriarchy. Vasario 21 d. palaidotas Rastų kapinėse. Kukliame antkapyje įrašyta: A.A. DAKTARAS JONAS BASANAVIČIUS „AUŠROS“ ĮKURĖJAS. MOKSLININKAS, TAUTOS ATGAIVINTOJAS 1851 XI 23 - 1927 II 16. Žemiau mažesniu šriftu: „Kada mes jau ir dulkės pavirsim, jei lietuviška kalba bus tvirta pastojus, jei per mūsų darbus Lietuvos dvasė atsikvies tasik lietuvių ir kapuose bus lengvesnė smagei ilėtis“ (citata J. Basanavičiaus raštų 1882 m.).

J. Basanavičius, „Aušra“ ir jos programa

Ilgą tautinės sąmonės žadinimo grandinėje labai reikšmingą vietą užima „Aušra“ — pirmutinis Didžiojo Lietuvos laisvės kovos laikraštis, dr. J. Basanavičiaus pradėtas leisti 1883 m. kovo mėnesį Ragainėje. Mintis leisti laikraštį galutinai subrendo J. Basanavičiui Prahoje, kai jis čia apsigyveno. 1882 m. gruodžio gale. Prahoje, kaip rašo J. Basanavičius savo autobiografijoje, „neperdėjus galima būtų sakyti, stovėjo lietuvių atgimimo vygė, iš kurios nušvito „Aušra“ (D-ro Jono Basanavičiaus „Autobiografija“, Vilnius, 1936, p. 41). Pradžioje J. Basanavičius aiškino galimybes tokiu laikraščiu leisti Prahoje, bet iš čia laikraščiu būtų buvę gana sunku pasiekti Lietuvą. Todėl J. Basanavičius, pasitaręs su Anriumi Višteliausku ir Jurgiu Mikšiu, nutarė laikraštį leisti Ragainėje, iš kur jis slaptais keliais galėtų lengviau išplisti Lietuvoje. Laikraščio spau-

Linksmasis reporterio pieštukas:

Sventinė tema. O Vytis persoks ir jį pasistatytą sieną...

Piešė Vytis Sipilas

(Nikolas J. 2 psl.)

(Nikolas J. 2 psl.)

DR. JONAS BASANAČIUS — DIDYSIS AUŠRININKAS

(Atkelta iš 1 psl.)

da ir platinimu suriko rūpinis J. Mikšas. Ir jau 1883 m. sausio 23 d. J. Basanavičius išsiuntė J. Mikšui „Aušros“ prospektą ir kelis rašinius. Sausio 29 d. išsiuntė Ragainę ir „Aušros“ prakalbą. Užbaigiamoji prakalbos vieta labai sufaudino J. Basanavičių. Apie tai savo autobiografijoje rašė: „Parašęs ją, skaitydamas žodžius „Kaip aušrai aštant nyksta ant žemės nakties tamsybė, o kad taip jau prašvito ir Lietuvos dvasia“! gaudžiai apšverčiau... Tarytum aš tuomet prajaučiau, kad šitie iš gilumos širdies kilusieji žodžiai užgaus jautensiu lietuvių širdis ir sukels juose tėvynės ir savo kalbos meilę, be kurios nėkoks tautos atsigaivėjimas negalimas — taip ir atsitiko“ (D-ro Jono Basanavičiaus autobiografija, I c., p. 42). Ir 1883 m. kovo mėnesį Ragainėje pasirodė „Aušra“, laikraštis, išleidžiamas per Dra. Basanavičių. Kadangi iš toli nebuvo lengva redaguoti laikraštį, todėl nuo Nr. 5 (liepos mėn.) „Aušra“ perėmė redaguoti Jonas Šliūpas, kuris rašė kaip „Isadavikas“ (— leidėjas) ir Redaktorius, o nuo Nr. 7 — kaip „Redikas Jonas Šliūpas“.

Vėliau „Aušra“ redagavo J. Mikšas ir Martynas Jankus. „Aušros“ leidimą pinigų rėmė A. Višteliauskas, lenkų rašytojas J. L. Kraševskis, vienas žemaitis, pasivadinęs Laurynu, davė net 2000 rublių. Tai buvo knygutės formato laikraštis, leidžiamas „Lietuvos myletojų“. Pagrindiniai „Aušros“ bendradarbiai buvo: Juozas Anziulaitis, Jonas Basanavičius, kun. Aleksandras Burba, Mečislavas Davainis — Silvestravicius, kun. Silvestras Gimzauskas, Jonas Jablonskis, Martynas Jankus, Antanas Kriščiūnas, Pranas Mašiotas, Jurgis Mikšas, Vincas Pietaris, Stanislovas Raila, Martynas Šerius, Jonas Šliūpas, Andrius Višteliauskas ir daugelis kitų. Jau iš šio sąrašo matome, kad apie „Aušrą“ spiešėsi lietuviai patriotai, kurie, pelkė nuolatį savo religinius ar politinius įsitikinimus, stovėję bendrą tautinį darbą, kad atgaivintų apsilpusią lietuvišką dvasią.

Aušrininkų programa iš dalies nusakyta dr. J. Basanavičiaus prakalboje „Aušra“, 1883, Nr. 1, p. 3-7. Štai kai kurie būdingesni pasakymai to meto „Aušros“ kalba. Pirmiausia nurodomos prieštastys, dėl ko taip mūšilo lietuvių tauta: „Per ilgus tuos amžius mūsų giminei taip buvo pamieklinta ir prispaušta, jog už tiesą dyvytis reikėta, kad tik per viespaties malonę jį iki šei dienai dar gyva liko. Senovės gadynės apgyvenys kone dvi gubų žemes plotą, ir šienie taip di-dei visose salyse sustingimo, jog prilygsta tikrai šezzelitui senosios mūsų Lietuvos... Šezdieni visi mokinti vyrų, kurie mūsų gyvenimą ir jo sunkumą pažįsta, viena balsu sako, jog tie mūsų kaimynai, po kuriu valdžia mūsų giminei yra, warą ant to, idant mes ne šezdien, tai už metu kitu, pavirstumėm ar in Wokieczius, ar wel in Slowenius (Lenkus ir Gudus)... Juk ir mes esame tokiepat žmonės, kaip ir mūsų kaimynai, ir norime wisomis teisėmis (— teisėmis), prigulincioimis wisai žmogystei, (— žmonijai), lygei su mūsų kaimynais naudoti. Tarp tokiu teisybiu pirmutine butu ta, kad Lietuwoj Lietuwei mokslą ir, apszvietimą lietuwiszko mokslinyziose gautu. Šendie mes visi gana gerai numanome, jog iszkalos (szuiles) su swetimomis mokslo kabomis daugiausei Lietuwius pawerczia in swetimis ir atskiria wai-keljus nuog ju gymdituju... Laimin-gesnio del Lietuwos laiko ateinant belukuriwodami, turime mes patys rupintis apie sawo dabarnyszczius reikalus: ką mokslinyzios nedaru, tai mes patys atlikti turime...“

Ypač didelis rūpestis skirtas Lietuvos praeiti pažinti. Ir pačiai prakalbai duotas motto: „Hominis historiam ignari semper sunt pueri“ — Žmonės, nepažįstą istorijos, visad yra vaikai. Toliau praeitis pažinimo reikšmė šiaip nusakoma:

„Mūsų tad įpatingiausias ir didžiausias rūpestis bus duoti pažinti mūsų broliams Lietuwoj nusidavimu senovės gadines ir weikalu mūsų garbingu sentewiu, kuriu darbus ir tewiszkės meile užmirę nežinome mes patis, kuriu tewu esame sunus bei nepoczi (anukai, waiiku, waiikai). Jei kognas geras ir patogus sunus guodoja sawo tewus ir tewu tewus, tai ir mes, Lietuwei, geru sunu senovės Lietuwos, todelei szios gadines turime sekti pawizdi pimiui, pirmiausei, turime pažinti juu senowiszką giwenimą, budą, dabą ir tikbę, juu darbus ir rūpeszczius; nes ju giwenimą pažinę, pažinsime geriaus juos, o juos pažinę ir patis pasižinsime“.

Ir laikytasi tos prakalboje nusakytos programos. Lietuvos praeitis kelta aukštyn, gražinta ir, galima sakyti, beveik garbinta. Tuo senovės pažinimu norėta labiau sužadinti ir susiprinti lietuvių tautinę samonę. Ir dr. J. Basanavičius, kuris „Aušroje“ yra daug rašęs įvairiais prosenovės klausimais, pažymi, kad ant pilikainių sutvirtėjęs jo lietuviškumas. Savo ilgą straipsnį „Apie senovės Lietuvos pilies“ baigia šiais būdingais žodžiais: „Jei Lietuva iki šiai dienai dar gyva liko, tuomi mes kalti esame stiprybei mūsų garbingu prosenių bei pražiusiems mūsų pilikainiams... Godokime tat sawo pilikainius! Atsiminkime mūsų garbingu senelių darbus, tą visą kraują, kurs už mūsų tėviszkės ir brangios kalbos laisvę pralietas tapo, rūpinkimės pra-bochiu pavyzdžiu sekdami visuomet būti tikrais lietuviiais, mylinčiais sawo nuwargintą žemę, sawo mylimą kalbą bei mūsų tautos reikalus“ („Aušra“, 1884, Nr. 1-3, p. 52).

Negama to, J. Basanavičius ieškojo lietuvių protėvių bei jų kultūros šaknų. Balkanuose, Mažajoje Azijoje, jis ne tik giminaitį senovės trakus ir frigus su lietuviiais, bet net juos tapatino. J. Basanavičius stengėsi parodyti, kiek galint garbingesni Lietuvos praeiti ir susieti praeiti su dabartimi. Antanas Smetona labai gražiai nusakė J. Basanavičiaus nuolat puoselėtos dabarties ir praeities veiklą savo kalboje, pasakioje Karo muziejuje prie J. Basanavičiaus paminklo jo laidotuvių dieną: „Jis geriausiai suprato, kad tauta yra ne tik dabartis, bet ir praeitis — senovė. Norint pažinti, kas yra tauta dabar, reikia pažinti ir atjausti, kas ji pirma yra buvusi. Šitą mintį skelbė visą savo amžių J. Basanavičius. Jis ieškojo lietuvių prosenovės Mažajoje Azijoje, Balkanuose, kad galėtų atrasti Lietuvą Neries ir Nemuno pakrantėse prie Baltijos jūros. Jo romantizmas buvo sveikats dalykas ir savo vertės nepraras. Lietuvių kalbos — gaivinimas...“

1912 metų nuotrauka: kabinininkas J. Jablonskis (kairėje); kun. poetas M. Gušaitis ir dr. J. Basanavičius (dešinėje).

Dr. Jonas Basanavičius „Aušros“ pasirodymo laikais

jos senųjų formų pamėgimas, jos kėlimas iš paniekos, — iš viso jo insimylėjimas senove buvo mūsų tautos kėlimas iš apmirusiųjų. Iš mūsų pasakų, dainų ir priežodžių, iš kryžių, juostų ir audimo raštų gausinai trykta mūsų liaudies tautinė dvasia. Viso jo vertumą labai gražiai suprato ir atjautė lietuvių tautos atgimimo tėvas: iš senovės palaikų auga nauja gajū tautos kūryba, senovės metmenis ataudžia naujos dvasios kvėpimas... Pakelti liaudies ligi tautos laipsnio, surišus dabartį su praeimi — štai jo darbštus gyvenimo tikslas... (jis) skelbia lietuvių prosenovės garbę, save ir kitus jaja gajūna“ (A. Smetonos Pasakytą parašyta. 1927-1934. Pažangos, 1935, p. 179).

„Aušra“ kėlė gimtosios kalbos reikšmę, visokeriopai aukštino jos garbę, turtingumą, senoviskumą. Gražiausiai atspindi lietuvių kalbos liaupsinimas Andriaus Višteliausko eilėraštyje „Lietuwiszkoji Kalba“ („Aušra“, 1883, Nr. 1, p. 10-13). Štai jo lietuvių kalbai duodami epitetai — prievardžiai: tai „šventa kalba prigimtoji“, „už žemčiūgus tu brangesnė ir už viską meilingesnė“, „patsai Viešpats kva-pu savo yr atvėres žodžius tavo“.

Net ir rojuje ji viešpataujanti: „Tu danguje karaliauji, liaupsint Pramižiu nepaliauji, skambėdama tarp šventųjų“. Net „Rytų žemės gyventojai tavo žodžiais kalbėdavo, prieš tai, kaip čionai atkelavo“.

„Visad, visur tu šaunesnė ir žodžiose gausingesnė“, tu „ir seniausią ir gražiausią, turtingiausią ir švelniausią“, ir t. t. ir t. t.

Šiuo savo patėginkos lietuvių kalbai eilėraščiu A. Višteliauskas norėjo padarsinti žmones, kad nevenų kalbėti ta kalba, kuria kalbėjo mūsų garbingieji sentėviai.

Ir kituose „Aušros“ straipsniuose keliama rūpestis lietuvių kalba. Pavyzdžiui, straipsnyje „Apie instelgimą „Lietuwiszko mokslu bendrytės (draugystės)“ („Aušra“, 1883, Nr. 4, p. 90) rašoma: „Lietuvos dvase per tiek szimtu metu neprieteliską ranka gesia szendien dikei sunykus! Vislab, kas buvo lietuwiszkas, per ilgus metus buvo rupinama isznaikinti, isz szaknių iszrauti! Jei dar nepasisekė musu mylima ir pulkią kalbą drauge musu su liežuviu iszplesti, tai pasisekė piktžoliu sek-las visuse Lietuwos kampuse iszbars-tyti, o tos nenaudėlis, žiurek, kaip iszbujojol... Girdime, Zemaitijoje ir Prususe prasti žmonės gedysiu tur-lame kampe sawo gražią ir seną kalbą wartoti, o lardo ir lauzo sawo liežuvi lenkiskai ir woksiskai pos-mudami... Dauge su sunaikinimu kalbos isznaikita, tapo ir senovės Lietuwos dwase, kalbai ir dwasei su-nykus, nuwargo ir visą musu gimini-... Szendien yra neiszpasakytinai biurus, erszkeczis apaugęs kelias, kuriu turi eti atsigawinimas musu gimines ir josios dwasios“.

Kituose straipsniuose raginama vieningai dirbti, stiprinti lietuvybę šeimose, švietis, kelti krašto ūkio lygį, labiau domėtis amatais ir kt. Duota nurodymų žmonėms ir sveikatos reikalais.

Vienas iš didžiųjų „Aušros“ rūpesčių buvo, kad rusai atšauktų draudimą spausdinti lietuviškas knygas lotyniskais rašmenimis. Tada „Aušros“ taktika tiek šiuo reikalu, tiek ir kitais politiniais klausimais, nebuvo kovinga: žmonės raginti ne kovai, ne reikalavimams, bet prašymams. J. reikalą žiūrėta idealistiškai: kaipgi gali būti neatšaukta į pagrindines, visiems įprastas, žmonių teises! Jau 1883 m. „Aušros“ Nr. 1, ryšium su rusų caro Aleksandro III karūnacija, reikšta vilties, kad lietuviams spauda bus gražinta. Tuo klausimu „Aušroje“ rašoma: „Neseni pa-baigoj sausio m. 1883 m. išėjo iš

Petropilės maniestas, duodas žinę, kad jomilista aukščiausias cecorius Aleksandras III bus karūnavotas ge-gužės mėnesyje Makwoje (Muskawo-je); tatal pradziugino tasai balsas visus, taijogi ir Lietuwiai tur wilti, kad swiesiausias cecorius per sawo karūnowę sugražis walausti. Lie-tuwiams spausdinti lietuwiszkas kny-gas lietuwiszkais rašais, kaip buvo wartojama mazne trejetą amžių“ („Aušra“, 1883, Nr. 1, p. 23).

Reikia manyti, kad mūsų švie-aulioj paraginai, kai kurie Vilniaus srities walsčių ūkininkai kreipėsi į Rusų wryliausybę, kad leistu „spausdinti mūsų knygas senowis-ku būdu“. Dr. J. Basanavičius, pridengęs Birštono slapyvardžiu, „Aušroje“ (1883, Nr. 3, p. 81-82) ragina žmones ir toliau rašyti val-džiai prašymus, nurodant, kad rusi-skais rašmenimis spausdintų knygų „nieks neperka ir neskaity“.

Ir kad „rusiskomis literomis negali-ma rašyti lietuwiszkus žodžius“. To-liau tuo reikalu J. Basanavičius ra-šo: „Mes prašome ir raginame sa-wo brolius, — kuriump mūsų žo-džiai dais — kad isz kožno wals-čiaus būti siundžiamos maldos gro-matos p. miuisteriui, apie daleidi-mą musu spausdinti mūsų knygas pagal senowiszką būdą. Jei mes wi-suomet esame wierni wiespačiui cecoriui, tai regis turime teisybę reikalaui nuog rando (walsdžius) ispidymo musu prašymo reikalu-se dwasiškos mūsų apšvietimo. Jei p. miuisteris negalės ispidyti mūsų prašymą, tai maldimo gromatos gali būti siundžiamos tiesiog ant wardo cecoriaus, jei tik surinkta bus 20 pasirašiusiųjų wardu. Mes ir wisa Lietuwa tikimės, jog auk-čiaus mūsų cecorius ispidys ma-loningai troškawimą visos Lie-tuwos!“

Kad ir tokiu prašymu — „mal-dos gromatų“ — būtų rašyta miuistras graflims Ignatjewi ir Tolstojui, taip pat ir pačiam carui, bet neusilankta teigiamo atsaky-mo.

Neatsižvelgta ir į kitus lietuvių prašymus, kad ir teismuose lietu-vių kalbai būtų suteiktos lygios teisės. 1883 m. „Aušros“ Nr. 2 (p. 51-52) aušrininkas Stanislovas Rai-la informuoja, kad vienas lietuvis teisėjas įteikęs Vilniaus tribunolo (sudebnajai palata) pirmininkui Stadolskio memorialą, kuriame „nuo wardo Lietuwis, nemokančių moksliškai, prašoma yra suteikti lietuwiškai kalbai suduose mūsų krašto tą pačią tiesą (prova), kuri yra duota priebaltmarinam krašte-Latwii ir Ingauuij (Estu) kalbai ir kad būtų užredyta (pawelyta) perguldėti istatymus sudu wedomo į lietuwiszką kalbą. Atsimikim žodžius to, kurs žinojo, ką sakė: praškykit, o bus jums duota!“

Tik trejus metus ėjus „Aušra“ ir slaptai keliais pasiekusi Didžiąją Lietuvą, istengė užleisti lietuvių tautinio sąjūdžio liepsną ir uždegti lietuvių širdis tėvynės meile. Tai didžiulis nuopelnas, „Aušros“ sumanytojo ir pirmojo jos redak-toriaus dr. J. Basanavičiaus. „Auš-ra“ turėjo milžinišką reikšmę toli-mesniam sąjūdžiui. „Aušra“ pati pirmoji, kad ir trumpai, sugebėjo suburti draugę nemažą lietuvių šwiesumenės dalį. Tauta pamažu pradėjo busti iš gilaus miego. „Auš-ra“ buvo pirmas lietuvių tautinės minties laikraštis. Jis nebuvo poli-tinis, bet tautiskai — kultūrinis, li-beralinis ir demokratinis laikraštis. „Aušros“ idealas — tautiskai atgi-jusi Lietuwa. „Aušra“ daugeliui mūsų inteligentų buvo pėdarius reikšminga įtaka. Čia priminsiu Vito Kudirkos atvejį.

Kai 1883 m. Ragainėje išėjo „Aušros“ pirmasis numeris, V. Kudirka tuo metu studijavo Varšuvos uni-versitete ir bendravo su lenkais. Po pusmečio „Aušra“ pateko ir į V. Kudirkos rankas. Tas mažas laikra-stis jam padarė labai didelį įspūdį. Apie tai V. Kudirka rašė „Varpe“ (1893, Nr. 3, p. 34): „Žiūrau, ant pirmutinio puslapio stovi Basana-vičius, „Pranašas“ — pamislyjau tada apie Basanavičių jau lietuvis-kai. Emiau skubiai wartyti Aušrą ir... neprisimenu jau visko, kas su

(Nukelta į 3 psl.)

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

nepajėguma dantis veiklos pa-tirtimi, negebėjimu parengti žmonių ir juos laipsniškai įvesti į visuomeninę problematiką (ne-kalbū apie techniką). Gal klys-tu, bet man dingojasi, kad anas solistinis veikimas, jausdamas sa-wo ribotumą, sugundė naujai or-ganizuoti jaunėnes fėgas, kai joms, jau organizuotoms, šiame krašte būtų užtekę tik koordi-nuoti.

Nauja generacija turėtų būti apdairėnė. Bet ar užteks apdai-rumo, kai tas pats kraujas ir pa-linkimai? (Matau solizmo ap-

raiskų ir pas jaunuosius). Yra ir kita problema: sėjojti genera-cija nebuvo išradinga visuome-ninė metodika, o šiame krašte jaunimas, mato, nepaprastai imantrumą. Ar jis pastebi, ar į-jaučia, kad tame išradingume slypi didelė dalis komercionalizmo, a-vigros, reklamos, ekstravertiško „užbovimo“ ir pragmatisko ap-skaiciavimo? Kaip to išvengti, būtų atskiras klausimas. Be-goni pavyzdžių, kurių, tikuos, visda-buvo Europoj, mūsų jaunajai ge-neracijai nebus lengva susirasti brandesnį visuomeninės veiklos kelią.

Stasys Yla

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR
GERKLĖS LIGOS
2858 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusierija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford
Medical Building). Tel. LU 5-6446
Pirma ligoninė pagal susitarimą.
Jei neatsiliepi, skambinti 374-8004.

DR. VL. BLAZYS
PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
Marquette Medical Center
6132 So. Kedzie Avenue
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktadienį.
6 iki 7:30 val. vakaro.
Šeštadienį nuo 1 iki 3 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso telef. WA 5-2670
Rezid. tel. WA1brook 5-3048

Tel. Ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., ketv. 1 iki 6 v. popiet.
Antradienį, penktadienį, 1-5, trečiadienį, 1-3, šeštadienį, 1-3 val.
tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. — GR 6-2400
Val.: pagal susitarimą: pirmadienį, ketv. 1-4 ir 7-8, antradienį, ketv. 10-4, šeštadienį, 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477; Rez. 246-2839
DR. E. DECKYS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė — Nervų ir
Endokrininės ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą.

Rezid. tel. — GI 8-6873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSIERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave. WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei ne-atsiliepi, skambinti: MI 2-0001.

DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Tel. — BE 3-5893
Specialybė Akių ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. — PR 8-2220
DR. JANINA JAKSEVICIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmadienį, antradienį, ketvirtadienį, penktadienį, 12 iki 2 val. ir nuo 5 iki 8 val. vakar. Šeštadienį, nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000, Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. JUCAS
DERMATOLOGIJA —
CHIRURGIJA
5214 No. Western Avenue
1002 No. Western Avenue
Tel. atsakomas 12 valandų
489-4441 — 561-4605

Istaigos ir buto tel. 652-1381
DR. FERD. VYT. KAUNAS
BENDROJI MEDICINA
1407 E. 49th Court, Cicero
Kasdien 10-12 ir 4-7
Išakyrus trečiadienį

Tel. ofiso ir buto: OLYmpic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Ave., Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išakyrus trečiadienį
Šeštadienį 12 iki 4 val. popiet.

Tel. RElinece 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuviai gydytojas)
3025 West 59th Street
Val.: pirmadienį, antradienį, ketvirtadienį, penktadienį, nuo 12-4 val. popiet. ir 7-9 val. vak. Trečiadienį, šeštadienį, uždaras.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KUDIŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto
iki 6 val. vakar. ir 7-9 val. vak.
Ofiso tel. RE 7-1168; rez. 238-2519

Ofs. HE 4-1818; Rez. PR 6-6661
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val.: pirmadienį, antradienį, ketvirtadienį, penktadienį, 3 iki 7 v. p. Tik susitarus.

OPTICAL STUDIO
VIOLETA KAROSAITIS
7051 So. Washenaw. Tel. 778-0999
Pritaikomi akiniai pagal gydytojų receptus.
Didelis akinų rūšių pasirinkimas.
Val.: pirm., antr., penkt., 10-5-11.
Ketv. 1-5 v. vak. Šešt., 10-4 v. vak.
Trečiadienį uždaras.

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofiso:
111 NO. WABASH AVE.
4200 NO. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą.

DR. FRANK PLECKAS
(Kalba lietuviškai)
OPTOMETRISTAS
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5539
Tikrina akis, Pritaiko akinius ir
"Contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaras trečiadienį.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, PUSLIES IR
PROSTATO CHIRURGIJA
2636 W. 63rd Street
Val. antradienį, nuo 1-4 popiet.
ir ketv. nuo 5-7 vakarui.
Ofiso tel. 776-2880, rez. 448-5548

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS
Adresas 4235 W. 63rd Street
Ofiso telef. RE 5-4416
Residencijos telef. GR 6-6617
Val.: pirmadienį, antradienį, ketvirtadienį, penktadienį, nuo 1 iki 3 val. popiet.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROspect 8-1238
Ofiso val.: pirm., antr., ketv. ir penktadienį, nuo 2-4 val. ir 6-8 v. vak. Šešt. 2-4 p. p. ir kitu laiku susitarus.

Ofiso tel. HE 4-5123, namų GI 8-8989
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktadienį, 2-5 ir 6-7 — tik anksčiau susitarus.

Tel. ofiso PR 6-0446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet. ir 7-9 val. vakar. Trečiadienį, šeštadienį, pagal susitarimą.

Ofiso tel. 586-3166; namų 696-4999
DR. PETRAS ŽILIONIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6224 E. Narragansett Ave.
Val. pirm., antr., ketv. ir penktadienį, 2-7
šeštadienį pagal susitarimą.

Etninės plokštelės Amerikoje — užmirštas paveldėjimas

Išpūdžiai iš entnomuzikologų konferencijos Washingtone

Etninių plokštelių tyrinėtojai, gamintojai, atlikėjai ir rinkėjai susirinko Washingtone, Kongreso bibliotekoje, 1977 m. sausio 24 — 26 d. trijų dienų konferencijai, kurios tema buvo "Etninės plokštelės Amerikoje". "The American Folklife Center" Kongreso bibliotekoj surengė šią konferenciją šūkiu — "Etninės plokštelės Amerikoje — užmirštas paveldėjimas". Buvo tai serija seminarijų ir paskaitų konferencijos dalyviams, o Washingtono miesto visuomenei buvo surengtas koncertas ir plokštelių paroda. Parodoje buvo išstatyta daug idomių, retų, senų plokštelių katalogai ir spausdintos afišos, kurios patraukė diskografų akis. Nors parodinių lietuviškų plokštelių nebuvo išstatyta, tačiau buvo keletas plokštelių katalogų, kur dažnai buvo užtikamas užrašas "Lithuanian". Pamatęs vieną stendą, skirtą ukrainiečių plokštelių leidėjui Surmach'ui, radau jo firmos 1945 m. almanachą. Krito dėmesį viena maža, bet įdomi detalė: almanach'o viršelio paruošėjas buvo Michael Zazulak. Žinodamas, kad tokią pavardę su užtikais tyrinėdamas senas Victor firmos lietuviškas plokšteles, bleistas 1920 — 1926 m., nutariau sužinoti, ar čia ne tas pats Zazulak išsikėlęs su pačiu Surmach, kuris taipgi atvyko į konferenciją, sužinojau, kad Zazulak buvo New Yorko Metropolitan operos solistas, yra įdėtinavęs plokštelių ukrainiečių, lietuvių, lenkų bei kitomis kalbomis. Tokių asmenų radau konferencijos dalyvių tarpe, jų tarpe norvegų kilmės Walter Erichson, kuris yra akordeonu grojęs įvairių tautų melodijas, jų tarpe ir lietuvių, naudodamas net tryluką slapvaidžių. Jeigu jis grojo itališką melodiją — jis čia tapo Nordini, kitokią melodiją — slapvaidė vėl skirtinga.

RAIMUNDAS LAPAS

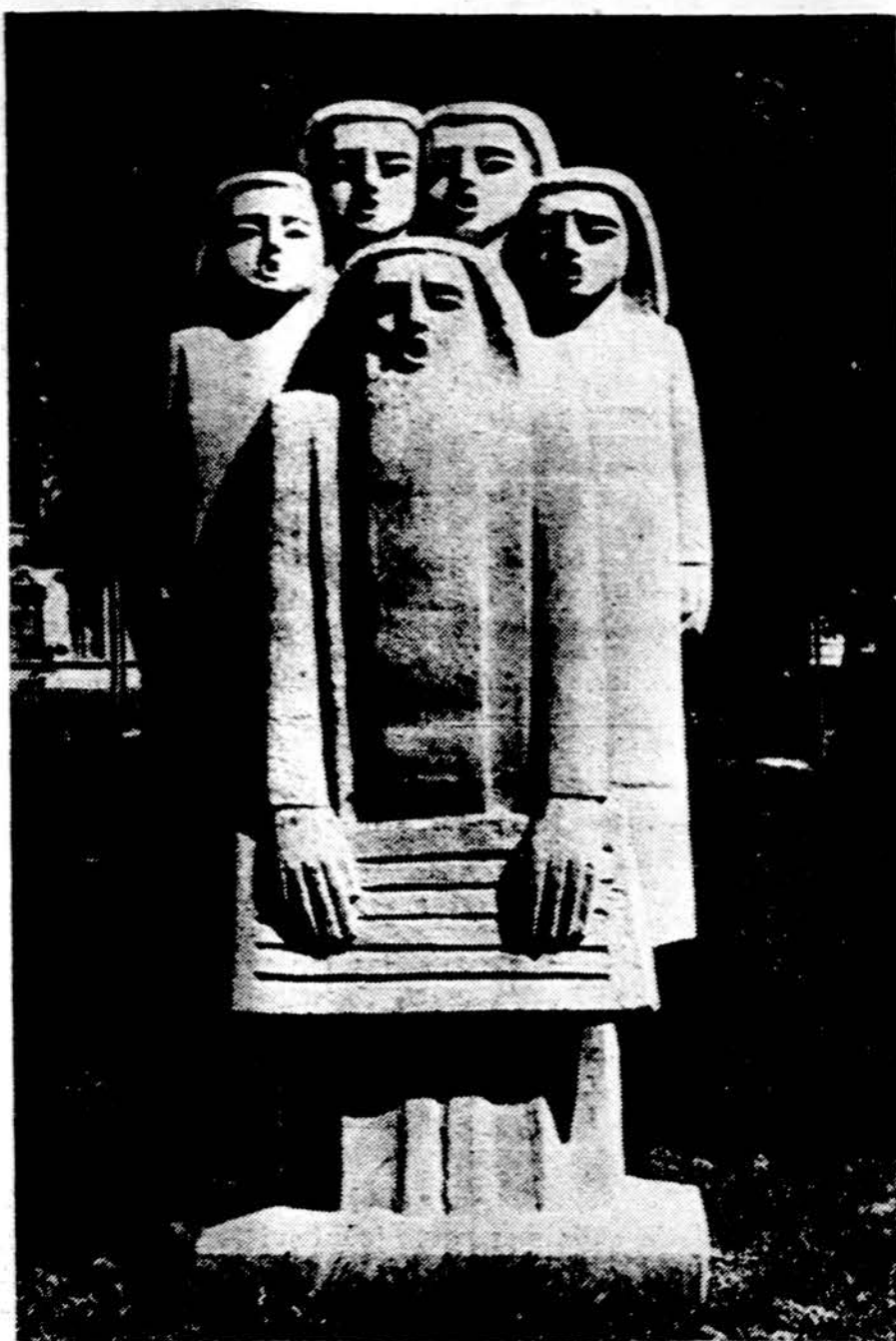
rencia atkreipė visuomenės dėmesį ne tik į pačias plokšteles, bet taipogi į jų rinkimą, užlankymą bei jų studijavimą. Trijų dienų konferencijoje buvo pristatyta eilė žinomų specialistų, kurie atskirai nagrinėjo vieną kurį specifinį klausimą parinktoje temoje: Alan Jabbour, The American Folklife Center direktorius, atidarė įžanginį konferencijos posėdį; žinomas etninių plokštelių specialistas iš Helsinkio (Suomijos) Pekka Gronow kalbėjo apie Amerikos etninių plokštelių vertę; "Folk Music in America" redaktorius Richard Spottswood pateikė apybraižą apie etninių plokštelių gamybą; Joseph Hickerson iš Folkloro archyvo kalbėjo apie privačiai pagamintas tautosakines plokšteles; o Donald Leavitt, Kongreso bibliotekos muzikos skyriaus viršininkas, diskutavo plokštelių apsaugą ir jų restauravimą. Konferencijos dalyviai turėjo progos plačiai išnagrinėti įvairius klausimus ir užmegsti naujus ryšius su kitais "diskofilais", o pirmą dieną vakare pasidžiaugti neeiliniu koncertu, kur programą atliko žinoma dainininkė iš Houston, Texas, Lydia Mendoza ir Chicago lenkų kalniečių etnografinis ansamblis. Mendoza, pargarsėjusi "la Alondra de la Frontera" (pasienio lakštingala), sužavėjo publiką savo scenine laikysena bei sodriu ir stipriu balsu, išlavintu per 40 metų pavyzdgingiausiais elementais "Muzica Nortena" srity.

Surmach, Sajewski, Gronow — trys vyrai nebuvo nė minutei palieisti, buvo tiesiog užversti įvairiais pasikalbėjimais ir klausimais. Myron Surmach, savo amžiumi vyriausiasis dalyvis konferencijoje, papasakojo labai vaizdžiai savo odiseją iš Ukrainos į Wilkes-Barre, Pa. 1913 m. kur pradėjo dirbti angliakasiu, o nuo 1917 m. pasidarė New Yorko knygų ir plokštelių krautuvės savininku. 1925 m. Surmacho kraituvėje Okeh plokštelių firmos atstovas susipažino su Pawlo Humeniuk, ir netrukus buvo pasirašytas kontraktas 15 metų. Humeniuko pasisekimas paskatino amerikiečių plokštelių firmas atkreipti didesnį dėmesį į et-

ninę liaudies muziką. Panašiai kalbėjo apie savo verslą ir čekietis Alvin Sajewski, kuris 1897 m. jo tėvo įsteigta muzikos reikmenų krautuvė tebevadovauja iki šių dienų. Kaip ir Surmach, Sajewski buvo dažnai kontaktuojamas, kad patartų plokštelių firmoms, kuriuos artistus kvieisti ir ką atlikti plokštelėse. Tarp šių dviejų prekybininkų buvo ir mokslininkas suomis Pekka Gronow, kurio diskografijos leidiniai ir mokslinės studijos paliečia taipgi nemažai liuanistikos.

Nenorėčiau baigti, nepasakęs šį tą apie pačius konferencijos dalyvius — etnikus. Stipriausiai pasirodė ukrainiečiai, kurie labai domėjosi ir liuanistikos klausimais. Lietuvių skaičius irgi buvo procentiniai geras. Didžiausia padėka priklauso Elenutei Bradūnaitei, kuri, kaip The American Folklife Center įstaigos tarnautoja — specialistė etniniam reikalams, čia atliko visą "juodąjį darbą", kad konferencijos eiga vyktų kuo sklandžiausiai. Ji ir buvo viena iš pagrindinių šios konferencijos rėšėjų. Publikoje buvo matyti Kongreso bibliotekos slaviistikos skyriaus bibliotekininkas ir žymus mūsų folkloristas dr. Jonas Balys, kuris aktyviai įsijungė su savo komentarais į diskusijas, ir mūsų jaunimo atstovas Romas Sakadolskis. Konferencijoje dalyvavo ir muzikas Vytautas Strolia, kuris kartu su Raimundu Lapu rūšioja platesnės apimties lietuviškosios diskografijos studiją. Jiedu įsijungė pokalbin apie plokštelių rinkimą ir jų kolekcionierius. Vytautas Strolia, atsivežęs nemažai pavyzdžių iš New Yorko, sudomino jais tiek konferencijos dalyvius, tiek ir Washingtono aplankytus lietuvius. Oficialiai Chicagoje viešiančiam Lietuvių Muzikologijos archyvu atstovavo nuolatinis archyvo bendradarbis Raimundas Lapas, kuris nuo 1970 tvarko diskografijos skyrių šiame archyve.

Aplamai amerikiečių dėmesys etninei muzikai ir etnikai plačiausia prasme yra labai pagyvėjęs. Tai liudija ir ši konferencija. Būtų labai malonu, kad ir mūsų jaunimas labiau susidomėtų lietuviškąja tautosaka bei etnografija ir dar gausiau dalyvautų panašiose konferencijose bei suvažiavimuose ateityje.

Robertas Antinis (g. 1898) Kanklininkas su vaikais (betonas, 1976)

DR. JONAS BASANAČIUS — DIDYSIS AUŠRININKAS

(Atkelta iš 2 psl.).

manim paskui darėsi... Tiek pamenu, kad atsisotau, nuleidau galvą, nedrįsdamas pakelti akių ant sienų mano kambarėlio... rodos girdėjau Lietuvos balsą, sykiu apkaltinantį, sykiu ir atleidžiantį: O tu, paklydėli, kur išiol buvai? Paskui pasidarė man taip graudu, kad apsisukau ant stalo apšviestais. Gaila man buvo tų valandų, kurios nesugrąžintinai išbrauktos tapo iš mano gyvenimo, kaip Lietuvio, ir gėda, kad taip ilgai buvau apgailėtinu pagėdėliu... Potam pripildė mano krūtį rami, smagi šiluma ir, rodos, naujos pajėgos pradėjo rasti... Rodos, užaugau išvyk, ir ta pasaulė jau man perangšta... Pajutau savę didžiu, galingu: pasijutau Lietuviu esanč... Ta valanda antrojo užgimimo perdaug yra svarbi mano gyvenime, kad galėčiau ją užmiršti. Negaliu taipogi užmiršti,

kad ir nepažinti, kad už tą valandą esu kaltas Basanačiui. Ne užilgo susiziedavau su Lietuvos literatūra, ir iki šiai dienai savo sužiedotinės neapleidžiu.

"Aušra" padarė didelį įspūdį ir kitiems jos skaitytojams. Pavyzdžiui, tame pačiame "Varpe" (1893, Nr. 3, p. 33) vienas to laikraščio bendradarbis P.A., minėdamas "Aušros" dešimties metų sukaktį, šiaip rašė: "Pavasarij 1883 m. Prūsijoje pasirodė pirmutinis numeris Aušros. Man pirmąsyk pateko jis į rankas pradžioje vasaros. Ilgai, pamenu, varčiau rankose šią ploną sąsiuvelį... Lietuviškas laikraštis! tokis nepaprastas, nelauktas daiktas! Čia žmogus bijaisi ir savo draugą žodį ištarti lietuviškai, o štai tau visas lietuviškas laikraštis, atvirai, stačiai kalbantis apie mūsų reikalus! Prasišalines, pradėjau skaityti. Perskai-

Jurgis Baltrušaitis

KENCIANČIAI TĖVYNEI

Naslaitės kelias tai dalia tavoji,
Ugnis ir kraujas vedėsi tavo...
Tačiau, širdie suvargus, kenciančioji,
Tu ženklo laukei su viltim guvia...

Matei: kruša tau derliaus grūdą skelia,
O skydas — asarų ir aimanų.
Bet Tu jautėi: pakeist Tėvėjas gali
Tas asaras ir duona ir vynu!

Ir nors kely neliktų Tau, kuo guosies,
Ir skausmą vien gyva širdis teras,
Prink kaip ženklus Viešpaties šventuosius
Tu savo kojų nebylias žaizdas...

Ir kai kančia kasdieną Tau didėjo
Ir kelio kartis buvo skirtas Tau,
Tu kėlei savo mintį į Tėvėją,
Kad Meilė nugalėtų pagaliau!

Vertė A. TYRUOLIS

čiau visą nuo pradžios iki galui. Dvyne ypatybė spaudos žodžiai! Jau ne vieną kartą kalbą apie "mūsų reikalus" buvau išklausęs nuo savo garbingojo mokinio p. X., daug daugiau nuo jo buvau apie tai girdėjęs, nekaip galėjau rasti viename numeryje Aušros, o vienok Basanačiui pralaba padarė ant manęs didelę įskvarbą... Perskaičiau sąsiu- vą, padėjau į šalį, paskendau mintise. Abejojimams, koki galėjo rasti ši toli, kelias tapo užkirstas: "ne tikai reikia, bet ir galima rūpintis ir pasitikti sutvert lietuvišką literatūrą, tą galybę, kuri subrendina tautiškus jausmus, duoda tautai la- vintis, nevinstant į tarnus svetimų idealų" — taip gali išreikšti min- tis, kuriomis užsibaigė mano prota- vymas iš prieštasties apturėjimo pirmutinio sąsiuvo Aušros... Garbė pirmutinio atviro ir tvirto žingsnio ant kelio tautiško atgijimo priguli daktarui Basanačiui!

Dar žvilterėkime į kalbininko Jono Jablonsko atsiminimus. Jablonskis, kuris buvo devyneriais me- tais jaunesnis už J. Basanačių, "Aušrai" pasirodžius dar tebestudijavo Maskvos universitete klasikinę filologiją. Štai kokį įspūdį jam pada- rė "Aušra": "Maskvoje po kiek lai- ko jau buvo girdėti, kad J. Basana-

vičius, buvusias Maskvos studentas, tada Bulgarijos gydytojas, ketinas iš mūsų laikraštį išleisti užsieniuose. Mes, maskviečiai, to laikraščio pa- sirodant laukėm. Jo pagaliau ir su- silaukėm. Basanačiui "Aušra", — jos mintys, kalba ir žodžiai, — kaip perkūnas trenkė pasirodžiusi mūsų tarpe ir tuoj išblaskė visus... abejo- jimus ar svyravimus. Man toji nau- jojo mūsų gyvenimo pradžia, tas naujosios evangelijos žodis, mū- sų pačių raštu išreikštas, didžiau- sią padarė įspūdį ir aiškiai pastū- mėjo mane, kaip ir mano draugas, į naująjį darbo kelią. Jau visur, ro- dos, ypač Lietuvoj atsidūrus atosto- goms, — tarp jaunųjų vargonininkų, mokytojų, kunigų ir kitų to laiko krašto švyturėlių, — ėmėm visi drąsiai apie tą "Aušros" evan- geliją kalbėtis ir, jos išjudinti ir su- raginti, ką-ne-ką daryti svarstyti... Veliau gyvenimo aplinkybės mane ir vieną kitą mano draugą vėl buvo kurį laiką iš vagos išvariusios, bet didysis J. Basanačiui "Aušros" pastūmėjimas, padirginimas ir su- raginimas buvo mums per visą mū- sų amžių reikalingas, reikšmingas. Dekui, be galo deku už tą sura- ginimą Tau, pirmasis ir didysis au- šrininke! Tu esi mus išbudinęs. Jei nedaug ką esam padarę, Tavo išbu- dinti ir sukelti iš miego, ne tu esi kaltas..."

(Bus daugiau)

Dvi rezistencinės apybraižos

Arkadijus Vinokur

Laisvės alėja

Pašaipus žvilgsnis, perdėtas mandagu- mas ir su nesveiku pasitenkinimu ištarti žodžiai dar aidu atsiliepia ausyse: — Na ką, ir įrodžiau, kad kaltais.

Sruoga po sruogos krinta kerpami plau- kai. Stengiasi senas tvarkos saugotojas, sa- ko — puikai gražūs.

Dabar į apačią laiptais žemyn, žemyn. Trinkteli sklistis už nugaros... Medinės grin- dyos, bendras vientisas gultas, betoninės sie- nos, akiai užmūrytas langas su geležiniais virbais, akinanti lempa palubėj. Viskas savo vietoje, nieko namo. Tyla. O gal įsibėgėjus trinkteli galvą į sieną? Ne, neverta, rei- kia galvoti apie ką nors kitą... Įdomu, kaip vietiniai gyventojai atrodo? Po kelių valan- dų atsiveria durys, ir verčiasi vidun visas būrys nuskuotų galvų. Kurį laiką žiūrim viens į kitą; patikom.

— Tai už ką?

— Uže istorija.

— Kiek?

— Penkiolika parų.

Juokiasi. Visi juokiasi. Linksni vyrai, tik kiekvieno akyse laukiamas: kada? O sėdėti ne metus, ne mėnesius, tik penkiolika parų. Ten, ant gultų, sėdi aukštas, dar pilnas jė- gų, pragyvenęs bent šešias dešimtis metų vy- ras. Žiūri į mane liūdnai šypsodamas ir kaž- kodėl, nepklaustas, pasakoja:

— Aš jį kacapu išvadinau. Nesuila- kiau... Tardytojas dar šaipėsi. Jam į ausį rei- kėjo sakyti, kad niekas negirdėdė...

Iš kiekvieno naujoko norisi išgirsti jo bė- dą. Ir tuoj pat skubi išsakyti savo. Žodžiai veržias pro dantis, net nebandyk jų sulai- kyti — paspringsi. Kad tik klausytų, jau ne- reikia tos užuojautos. Pasilaikyk galėstį sau, tik nors trumpam pabūk kunigu... Išsiūsi sa- vo skausmą, ištiesi ant rankų, kad visi ma- tytų: "Žiūrėkit, aš toks pats..." Mes visi to- kie patys. Na, o jei visi tokie patys, tai ir atsidūsti, — pavydėti tai nėra kam.

Eiliniai žmonės aplink. Daugumas — dar- bininkai. Vienas staiga šaukia:

— Aš senas komunistas! Pogrindi- ninkas! Medalius turiu... Už tris nelaimingas žvakes... Argi nubiednės tas fabrikas... Tai kaip man iš tos pensijos gyvent?...

Dar vieną įveda. Verkia. Viską sudėjo į asaras: pyktį, gėdą, kančią:

— Už vartų pagavo su gabalu mėsos. Kaip aš dabar vaikams į akis žiūrėsiu... Pli- kai nukirpo, kaip recidivistą. Juk ne iš žmo- gaus kišenės... Tegul uždirbti duoda...

— Starterį išmetėm per tvorą, ėjom pa- siimti, o ten jau laukė...

— Žiūrėjau muštynių gatvėje. Paėmė mane: pats žinai — jei ilgaplaukis, tai chu- liganas...

— Buvau girtas, stuktėlėjau arkliai kumščiu per galvą...

Dienos skrieja darbe, dieną naktį spigi- niančios lempos šviesoje, dūmų kamuoliuose, laukime...

Pagaliau! Sveikinasi, linguodama liepo- mis, Laisvės alėja. Kiekvienas sprindis čia išvaikšiotas visais kurtoriais metų laikais. Eini, džiaugiesi, sustoji kiek prie miesto sodo, pilno pavasariųjų kaštonų... Vienas iš tų kaštonų apdegęs...

Jis atėjo, nešinas trilitrinis stiklainiu, nusišypsojo, užėjo už medžio ir... išsoko ug- ninio kamuolio: "Užmušk! Užmušk! ma- ne!..." Dar tą pačią dieną gėlės apklojo ap- degusią žemę. Ir tą pačią dieną jos jau gu- lėjo šukščių dėžėse... Karštą išvėgė įmetė į

sunkvežimį ir išvežė, kad palaidotų lyg žu- nį...

Kitą dieną alėja užplūdo vis didėjanti, gaudžianti minia. Viena po kitos kilo rankos aukštyn, sugniaužtos į kumštį, o prieš minią stovėjo milicijos kursantai iš draugiškos res- publikos. "Tegyvuoja humanizmas!" — vis ne brolis brolis... Viskas vystosi supuvusio ka- pitalizmo tvarka: lazdom, lazdom. Įbėga ke- letas žmonių į laiptinę, o iš paskos geriausi vaikų draugai: "Lauk, kurvos!" Ir per sprandą, per galvą, per nugarą... Dviese vel- ka vaiką už plaukų. Iš už kampo išbėga būrys vyrų, ir jau nėra šito — "kas sau" gelbėja. Arenoje pasirodo ilgai lauktoji ta- rybinė armija — išvaduojoja. Lekia akme- nys į karines mašinas, krinta žemėn spar- domi...

Laikas nekrepia dėmesio, juda sau. Šian- dien Joninė, bet nedega laužai nei ant kal- nų, nei santakose "priešgaissiniais sumeti- mais". Mickevičiaus ir Laisvės alėjos kampe susirinko keletas žmonių, ir lazdos tuoj pat pradeda savo skausmingą šokį... Pasirodo, čia buvo pardavinėjami valstybiniai loterijos bilietai...

Štai jau ir perėjau tave, Laisvės alėja. Trypiu tave jau sutryptą... Tvanku, oi kaip tvanku! Į kelią. Reikia nusiplauti ilgesį, o nusiplovus, kristi į samanas...

... kantrybės reikia mokytis iš žolės; jau greitai bus vėl žaluma.

Sapnas

mažo žmogaus, ką tik gimusio ir susirgusio nemiga. Vakar buvo pirma naktis, kai jis užmigo.

— Mačiau, tikrai mačiau! Jie ne repe- nemiga. Vakar buvo pirma naktis, kai jis užmigo.

— Mačiau, tikrai mačiau! Jis ne repe- tavo, jie ištvirkavo!

Aš žiūrėjau į šią, taip įžūliai meluojančią moterį ir, nors labai stengiausi, negalėjau įžiūrėti jos akyse bent lašo gėdos. "Nee... tikras absurdas, taip negali ilgiau tęstis!" Šaukdamas "Melas, melas" ištiesęs rankas bėgu tiesiai į ją ir griebiu už geklės. Mane atplėšia ir už kojų bei rankų tempia į ma- šiną.

Jau kelios dienos laukiu teismo. Mane ap- klausinėjo, apžiūrėjo su psichiatry pagalba...

Teismo salė pilna. Procesas atviras, kas ne dažnai atsitinka. Tokį šūsnukį kaip aš reikia teisti visuomenės akivaizdoje. Visi te- atrališkai rimti, rūstūs. Tikrų, neužprogra- muotų jausmų reikšėjus reikia "rauti iš mū- sų tarpo, kaip piktžolę" (gana populiarius šūkis). Todėl kalbėtojų krūvos, ir aš prade- du nerimauti dėl savo eilės, dėl paskutinio žodžio. Visi humaniški teismai leidžia ištis- ti paskutinį žodį, o šitas — humaniškiškas.

1976. X. 7

(Nukelta 1 psl.)

Rezistencinės apybraižos

(Atkelta iš 3 pusl.)

Jau seniai laukiau progos išsikalbėti. Sunku išskentėti, jei tavyje milijonai laukiančių. Bet kol pats rankų nepridėsi, tai nežinia, kada tokia proga atsiradsi. Dabar jau mačiau eilę! Ne... Na ir laukiančių... Iš tikro ne vienas laukiau. Suvaldau atsiradusią nevilį, nes jie laukė ilgiau negu aš — visus penkiasdešimt dvejus metus jie siurbė didžiųjų vadų tomus, o net ir siurbė, atrodo, turi išiešnamąją angą...

— Kaltinamasis, ar turite ką pasakyti teismui?

Dar klausia... Žinoma! Atsistojau, apžvelgiu susirinkusias aukas (jiems aš taip pat auka) ir... tylu. Sunku atsipeikėti, kai prieš tave išsipildę laukimas. Pradėdau bė jokių įžangos ar kreipimosi. Kaip kreiptis į juos? Tiek to:

— Jūs svarstėte, analizavote, ieškojote išeities tasų mano nedovanotinam poelgiui. Gražu. Jūs ne dostojevskiai, todėl per daug nesitikiu. Pažiūrėkite, prašau, į nukentėjusią. Niekas net nepagalvojo paklausti jos, ar ji, apakalindama mane, nemelavo. Nepaklausė, nes nukentėjusi — Naujosios meno šventovės pažangi mokytoja — aktyvistė. O kas aš? Man dar pienas nuo lūpų nemudžiavo (taip pat paplūšę išsireiškimai), kad galėčiau reikšti savo mintis ir nesielgti taip, kaip reikalaujama. Niekaip nesusiūgiau, kokiais sumetimais reikalaujama: politiniams ar bendražmogiškais. Negaliu kiekvienam įtikinti... Taigi, nukentėjusi — autoritetas. O man nusipylė autoritetas, jei jie gyvena tik iš autoriteto. Nors spioviau prieš vėją, bet bandžiau... Taip! Aš smagiai šia moterį ir, smaugdamas ją, aš norėjau suaukinti... melą. (Vietoje sėdinčių salėje — išpuos akys ir pražiotos burnos). Ji buvo atpirkimo ožys už jį visus, privertusius dėti rūbas, pagamintais iš melo siūlų, rūbais, kuriuos taip sunku nusimesti, jie tokie lipnūs! Nepertraukit, jau baigiu. Aš nepykstu ant jų. Jūs savo pačių melo įrankiai, o įrankius, jei jie nereikalingi, išmeta arba lauzo. Aš ir norėjau suaukinti... Ne, nesimailykite, aš ne beprotis ir nevidiniu bepročiu, norint išsiskirti nuo teisėto atpildo. Niekas niekam nedavė teisės žudyti... Ak, tai irgi melas!...

Stot, teismas eina! Teismas nusprendė: Atsižvelgus į kaltinamojo psichinį stovį, laikyti kaltinamąjį nepakalintam poelgiui, jei vieneriems metams į specialią psichiatrinę ligoninę, kur jis bus gydomas nuo šizofrenijos.

Na ką, veskit — kreipiuosi į šalia stovinčius stulpus teisingumo rūbais. Jie žiūri į mane pasimete, ima už alkūnių ir veda.

— Naujas pacientas? Aha... Vardas, pavardė... Bandymas nužudyti...

Aukštas, pagyvenęs daktaras žiūri į mane protingomis akimis. Aš, žvelgdamas į jį, pajuntu nesuvaldomą norą išsipasakoti. Kad kodėl tik juo. Tokiose sąlygose, kai pradedi įtarinėti savo keturias kambario sienas, sunku apsaugoti pasitikejamą žmonėmis. Bet jeigu prieš tave žmogus, tai pajunti iš karto. Išsivysto tam tikras imunitetas...

— Šizofrenija? Iš teismo salės? Nepirimas, nepirimas...

Keista, kuo ilgiau žiūriu į jį, tuo didesnis pasitikejimas mane apima, kyla vis didesnis noras išsipasakoti. Mąstau, kad daktaras, žiūrėdamas į mane, kažką įtemptai svarsto. Ir staiga, lyg ir klausdamas, lyg ir siūlydamas, sako:

— Gal eisim į kiemą pasivaikščioti... Pakalbėsime kiek...

Nustebęs žiūriu į jį. Kai nori pasikalbėti su draugu apie ką nors svarbaus, tada išėini į kiemą...

— Tai naujas gydymo būdas? — klausiu.

— Pagyvensim — pamatysim...

Išėjom į kiemą, apjuostą aukšta, betonine siena. Keletas vargdenių slankioja pakampiais. Ruduo gainioja šaltą vėją, užvydamas jį į mažiausias klaurymes. Nejaudau. Dar kiek paėjus, daktaras paklausia:

— Protokole parašyta, kad bandei melą žudyti. Bet, ar neatrodė tau, kad ten buvo žmogus?

Nužirėjęs daktarą nuo galvos iki kojų ir dar kiek pagalvojęs, nusprendžiau išsipasakoti. Kas bus, tas bus!

— Jūs pažįstate žmones ar ne? — klausiu. — Šitoj specialioj skylyje nori nenori pažinti... Nebūčiau jos pasmaugęs. Aš ir nesiruošiau jos smaugti. — Daktaras sustojo ir susidomėjęs pažūrėjo man į veidą, bet nieko nepasakė. — Aš tik rodžiau kad smaugiau. Ji ir visi aplinkui taip ir turėjo pagalvoti.

— Tai spektaklis tau buvo reikalingas viešam išsikalbėjimui? — paklausė daktaras.

Dvidešimt šeštojo "Draugo" romano konkurso jūrų komisijos posėdis, kuriame buvo premijuotas Kazio Almerio romanas "Saula derliaus", truko ari dviejų valandų. Posėdis įvyko š. m. sausio 22 d. Volerų namuose, Delran, N. J. Nuotraukoje — komisija darbo metu. Iš kairės į dešinę: jūrų komisijos pirmininkas Vytautas Volertas, dr. Kostas Ostrauskas, komisijos sekretorė Rima Česonienė, Ona Balčiūnienė ir dr. Bronius Vaskelis.

Nuotr. K. Cikoto

Mokytojų ir jaunimo savaitės programa

Ar reikėtų pakeitimų ir kokių?

STASYS BARZDUKAS

JAV LB Švietimo tarybos naujasis pirmininkas Bronius Juodelis į darbą ateina su pozityvia iniciatyva. Švietimo tarybai rūpės planavimas (programos ir kt.), mokyklų darbo derinimas, mokytojų priemonės, lygis (mokyklų inspektavimas), parama (ieškojimas lėšų švietimui), pagalba mokytojams bei tėvams ("Švietimo gairių") leidimas ir jų turinio suaktyvinimas, naujų mokytojų paruošimas ir kt. Jau išleistas programinio pobūdžio aplinkraštis, pakviesta D. Binkienė "Švietimo gairių" redaguoti ir kt. Visa tai džiugina širdį tų, kuriems, Lietuvių chartos žodžiais, lietuviška mūsų mokykla turi būti tautinės dvasios židynis. Rugsėjo 14-21 taip pat organizuojama mokytojų ir jaunimo studijų bei poilsio savaitė Dainavoje. Šia proga man rūpi pasisakyti dėl jos darbų programos.

Turėjau laimę dalyvauti jau keliose mokytojų ir jaunimo studijų bei poilsio savaitėse. To poilsio turėdavome nedaug. Maždaug tris valandas po pietų, vieną kitą laisvesnį vakarą. Šiaip —

— Ne. Tokius suragėjęlius žodžiais beveik nepaveiksi. Reikalingas veiksmas... Aš norėjau nusižudyti...

Žiūrim tylėdami vieni į kitą. Nuvargę, pilki debesys, atrodo, tuoj priguls prie žemės. — Nusižudyti psichiatrinėje ligoninėje... Tu žinojai, kad čia patekai?

— Taip. Už tokias kalbas į kalėjimą ne grūdą. Aš noriu, kad iš mano smegenų išimtų atmintį, dabartį ir ateitį. Noriu gyventi taip, kaip daugumas aplinkui — be rūpesčių. Keli elektrošokai, kaip mano draugui, ir viskas...

— Pasiduoti? — Nėra tokio "pasiduoti" ar "nepasiduoti". Niekas nesikeičia. Žmonės visada kildys vienas kitam.

Daktaras paraudo ir, lyg pakvaitęs, užvertė mane žodžių kruša:

— Tu žinai, kad šioje ligoninėje ne bepročiai? Kad ne visuose kalėjimuose nusi-kaltėliai? Kad milijonai žuvo ne karo metu? Kiek kapų šaukia: Gyvenkit dėl mūsų!

— Daktare, visa tai aš sužinojau, kai paliksiu Lietuvą, ir tada bus per vėlu. Dabar aš nežinau šito. Žinau viena: mūsų karta paskendusi mele, apsikrovusi daiktais, ir mes kapstomės be pagalbos!

— Kantrybės! — sušuko daktaras. — Jūs karta neturi kantrybės. Tu bėgi, o žemė maža, ir niekur nepabėgsi. Reikia mokytiis būti kantriam...

— Mokytiis? Iš ko? Kelius į praeitį sudėgino!

— Ne visus. Ir tau padės...

— Padės? Kas?..

Cia sapnas nutrūko, kaip nutrūkstą visi sapnai. O galia...

vis darbas: dienos kelios pamokos, vakarais įvairūs renginiai. Bet niekas, nei vyresnieji, nei jaunieji, nesisukdavo: atvažiavome, grįdži, "ne dykineit, bet dirbt". Nėra abejonės, šis Dainavos darbas vaisingas nėra. Tačiau norėdus, kad vaisingi būtų dar didesni, dar našesni ir kad jais naudotųsi ne tik atvažiavusieji, bet ir visos JAV bei Kanados lietuviškos mokyklos. Šiam tikslui reikėtų kiek keisti savaitės programą.

Ligi šiol rūpėdavo turėti "ko daugiau" paskaitų. Kiekvieną savaitę jų skaičius siekdavo maždaug iki dvidešimt. Kasdien po 4-5 paskaitas. Tad, parafrazuojant mūsų patarlę, "paskaita paskaitą vydo". Vis atsiradavo paskaitininkų, kurie nesilaikydavo nustatyto laiko, tad jo dažnu atveju trūkdavo pokalbiams. Apie kokias nors visų sutartas išvadas taip pat nebūdavo kalbos. Paskutiniam paskaitininkui "dėl laiko stokos" ne kartą reikėdavo savo paskaitą net trumpinti. Šitaip kelerių metų patyrimas parodė, kad paskaitų "perteklius" (inflacija) neduoda tų vaisių, kokių siekiama. Paskaita be reikiamų diskusijų ir išvadų taip ir lieka be atgarsio. Taigi maža te-reikalinga ir tenaudinga.

Iš to, kas pasakyta, persisi tokia išvada: mažiau paskaitų, bet daugiau laiko jų mintims svarstyti ir reikalingoms išvadoms pasidaryti. Taigi pvz. gramatikos, literatūros, istorijos etc. dėstymui reikėtų skirti ne kokią vieną valandą, bet pusdienį ar ir visą dieną. Tą pačią temą įvairiais atžvilgiais galėtų nagrinėti ir keli paskaitininkai. Išvadų suformulavimui pirmiausia turėtų pasirūpinti pats paskaitininkas, jų pateiktum svarstymams — trijų asmenų dienos prezidiumas. Priimtos išvados turėtų būti skelbiamos "Švietimo gairėse", kad būtų prieinamos visiems mokytojams, žinomos tėvams ir t.t.

Be mokytojų dalykų liečiančių paskaitų, taip pat studijų savaitėi reikia kelių pranešimų bendraisiais klausimais — lietuvių kalbos, istorijos, visuomenės, bendruomenės problemomis. Mokytojų būtina eiti kartu su gyvenimu, jį arčiau pažinti, jame geriau orientuotis. Juk "mokomės ne mokyklai, bet gyvenimui". Pz. ok Lietuvoj kiek per-tvarkoma mūsų rašyba bei sky-

ryba, tad mokytojų būtina tai žinoti. Ne visi patys tokios iniciatyvos imsis. Ir kt.

I Dainavą šios savaitės proga suplaukia daug jaunimo. Ligi šiol jis turėdavo klausytis mokytojų skirtų paskaitų ir eiti į savo lietuvių kalbos, dainavimo, tautinių šokių bei kitas pamokas.

Krūvis didelis, nauda mažesnė. Lietuvių tai tikrai nedaug teismokdavo, nes tokiam mokslui Dainavoj ne sąlygų nėra.

Apčiuopamų vaisių pasiekdavo choro vadovas St. Slizys, tautinių šokių mokytojos J. Matulaitienė ir G. Gobiene. Bet jaunimui reikėtų daugiau ko kito. Būtent daugiau ir geriau susipažinti su tautiniais bei visuomeniniais mūsų reikalais. Kalbos ir tautinių šokių jis mokosi ir namie. Tad Dainavoj jam reikėtų atskleisti bendruosius mūsų rūpesčius. Tai, apie ką kalba Lietuvių charta: "Savo tėvų išlaikytą lietuvių tautos gyvybę lietuvis perduoda ateities kartoms, kad amžinai gyventume". Vadinas, Dainavoj jaunimas turėtų sistemingai eiti tautinio ugdymo ir ugdymosi kursą. Tokiam mokslui vadovauti reikėtų rasti kompetentingą vyresnio amžiaus asmenį, o referatelius rašyti bei skaityti turėtų jau pats jaunimas. Pagrindiniu vadovėliu galėtų būti "Lietuvės savo tautoje, valstybėje, bendruomenėje". Knygą būtų galima išeiti per trejus metus, kasmet po vieną dalį. Ją turėtų turėti kiekvienas kurso klausytojas. Tai būtų labai konkretus mūsų jaunimo pastūmėjimas į lietuvišką mūsų gyvenimą. Kad toks darbas duotų ir vaisių, jaunimas savaitės pabaigoj turėtų taip pat išlaikyti tam tikrus tautinio ugdymo bei ugdymosi egzaminėlius.

Stai tos kelios mintys, kurias, remdamasis savo paties patyrimu, keliu šių metų mokytojų ir jaunimo studijų bei poilsio savaitės programos planuotojams. Prašau jas laikyti diskusijoms. Kviečiu atsiliepti ir kitus.

Kultūrinė kronika

PROF. DR. PRANO SKARDŽIAUS DARBAI MINIMI IR LIETUVOJE

Ryšium su prof. Prano Skardžiaus mirtimi plačiau apie jį rašė ir Vilniuje leidžiami kalbotyros mokslo žurnalai "Mūsų kalba" (1975 m., Nr. 6) spausdina Kazimiero Gasparavičiaus straipsnį. Jame peržvelgiama prof. Pr. Skardžiaus parašyti moksliniai veikalai, pabrėžiant "Stambiausią (768 psl.) kapitalinį darbą "Lietuvių kalbos žodžių darybą", svarbų ne tik lietuvių, bet ir lyginamajai kalbotyrai". Suminimi ir išsivijoje išleisti jo veikalai bei stambesnieji straipsniai.

Žurnale "Baltiška" (XII - 2, 1976 m.) apie prof. Pr. Skardžių rašo Z. Zinkevičius, dar plačiau aptardamas visus kalbinius ve-lionio darbus, suminėdamas net tuos, kurie buvo atspausdinti iš-eivijos periodinėje spaudoje "Aiduos", "Lituanistikos" dar-buos" ir kt.

Tad jau būtų pats laikas prof. Prano Skardžiaus kalbinių palikimų rimtai susirūpinti ir iš-eivijoje. Reikia būtinai rasti dar-bininką ir lėšas, parengti ir at-spausdinti visą prof. Pr. Skar-džiaus rankraštinių palikimą, o taipgi sukaupti viename leidinyje visus periodinėje spaudoje iš-barstytus straipsnius.

PATIKSLINIMAS

Praėjusios savaitės "Draugo" kultūriniam priedė regimas ofor-tinis dailės darbas "Marmuro sapnas" yra ne Audronės Amb-rozaitytės, bet Giedrės Zumbakienės.

Chicago Savings Offers You A Choice Of These Beautiful

COLOR TV SETS

WHILE YOU EARN 6 1/2% to 7 3/4% PER ANNUM

IN OUR SPECIAL ACCOUNT

17" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 17" RCA XL-100 COLOR TV... and your money grows to \$1,867 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,283.08 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,588.48 in 2 1/2 years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,881.88 in 1 1/2 years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$21,824.81 in 1 year.

19" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 19" RCA XL-100 COLOR TV... with Remote Control... and your money grows to \$1,895.54 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,123.23 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,406.95 in 2 1/2 years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,551.99 in 1 1/2 years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$20,890.22 in 1 year.

MDS KALBANE LIETUVISKAI

Enjoy Your TV NOW PLUS

EARN INTEREST

*Funds must remain in this special account for term of certificate. From your deposit, we deduct the cost of the item, but the interest you earn pays for it, plus gives you an additional gain of 6 1/2% to 7 3/4% on your full deposit. Federal regulations require substantial interest penalty for early withdrawal.

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

DES PLAINES OFFICE: 1065 OAKTON STREET, DES PLAINES, ILLINOIS 60018, TELEPHONE: 297-0126

ALMIRA OFFICE: 3434 WEST NORTH AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60642, TELEPHONE: 489-3113

MAIN OFFICE: 6245 SOUTH WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60636, TELEPHONE: 476-7575

Paroda ar tik parodėlė?

Kolektyvinė paroda M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, Vasario 16-tos praga nėra naujiena, o jau kelerių metų tradicija. Buvo tų parodų, stipresnių ir silpnesnių. Šias parodas lankančių noras ir viltis buvo ir tikriausiai yra, kad jos kasmet žengtų stipresniu žingsniu, kad keltų pasididžiavimą, kad būtų gajai kūrybinės jėgos demonstracija. Ar taip iš tikrųjų yra. Vargu. Šitai ir kelia rūpestį.

Jeigu ambicingoje Vasario 16-tos praga parodoje mes negalime dėmesio vertais darbais užpildyti nė trijų galerijos saliučių, o pasiūlymams tik dviem, tai kur mūsų dailininkų produktyvumas? Sakysite: ne kiekviete vertė. Taip. Bet kodėl negali būti daug ir labai gerų? Argi trūksta dailininkų? Taipgi ne. Jų yra. Tik jų trūksta parodoje. Ir šiame parodoje lengvai būtų užpildžiusi visos trys galerijos sales, ir jos vertės svoris būtų visai kitoks, jeigu jame dalyvaudėtų: V. Petravičius, K. Varnelis, A. Vališka, A. Marčiulionis, E. Marčiulionienė, P. Kaupas, A. Kurauškas, V. O. Viršupis, J. Kelečius ir dar vienas kitas. Jeigu galima sąklyti, kone stipriausieji mūsų dailininkai tokioje parodoje nedalyvauja, tai nėra gerai. Priežastys? Vis tiek yra kokios nors dvasinės ar techninės kliūtys, kurių mes — ar tai būtų dailininkai, ar parodų rengėjai — nesugebame nugalėti. O nesugebėjimo rezultatas — bendras nuostolis.

Pagaliam kodėl šia reikėtų riboti vien tik Chicagoje ir apylinkėse dailininkais? Suprantama, jog iš kitų „pasviečių“ atsikviesti nėra jau taip lengva: reikia vesti ilgą susirašinėjimą, reikia organizuoti paveikslų transportą ir jų grąžinimą. Todėl ir eina lengviau kelių, pasikabinant kaimynais. Tačiau nesakome, kad tie „užsieniečiai“ Chicagoje parodoje turėtų savo skaitiniam lenkti vietinius. Užtektų, jeigu kiekvieną kartą parodoje būtų bent pora svečių dailininkų iš kitur. Čikagietiai čia vieni kitus esame apžiūrėję tiek ir tiek. O būtų labai malonu Vasario 16-tos parodoje pamatyti vieną kitą naują darbą pačių gerųjų nečikagietių dailininkų: V. Vizgirdos, E. Valiaus, V. Igno, Alf. Dargio, K. Žoromskio, J. Rimšos ir kt. Keli svečių dailininkų darbų, atrodo, per daug rengėjų neapsunkintų. O jeigu kviečiami nedalyvautų, tai tada visų rimtum reikėtų pagalvoti ir apie tas priežastis, kodėl jie atsisako.

Visos šios užuominos nėra visuotinis šių metų parodos nuvertinimas. Yra joje darbu, pri kurių reikia grįžti ir pakartotinai gerėti. Pagaliau negalima ir noret, kad visi eksponatai būtų septyniolika. Galima tik pageidauti, kad tokių būtų daugiau.

Net ir labai išlepta žiūrovo skoni ir šimetinėje Vasario 16-tos parodoje gali patenkinti Vlado Žilčiaus fantastiškos makro — mikro pasaulio formos, klasiškam impresionizmui atstovaujantis A. Cooperio tapybos, M. Stančiūnienės pavaros ruko rasomis dvelkiantis medžio raizginys, V. Svabienės buitine lyrika skambantis spalvoti medžio raizginys, A. Ambrozaitės pasakiojo pasaulio precizija — kažkur tarp H. Boscho ir M. K. Čiurlionio susirastas originalus savas kelias. R. Moziliausko stiprios konstrukcijos skulptūrinis paukščių skrydis, G. Žumbakienės klasiško tikslumo ofortai, J. Paukštiešio grūžimas į gryną bei asitrią spalvą ir kt.

V. Svabienė. Lietuvos laukuose (spalvotas medžio raizginys). Iš parodos M. K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje Vasario 16-tos praga.

Vakaras su Vitalija Bogutaite

Iš kelių išėjusių brendusių poecių, viena gyvena Detroito apylinkėse. Tai Vitalija Bogutaite — Keblienė. Ar susipažinoje laiko skaičiavime, ar patriotizmo ir optimizmo kurtorni, visus, kurie emė rašyti po keturiasdešimt dešimtųjų Amerikoje, dažnai vadiname jaunosios kartos kūrėjais. Šitai nuolat apsaukiame ir Vitaliją Bogutaite. O jos pirmasis eilėraščių rinkinys „Veidrodis jūros dugne“, išėjo 1960 metais; antrasis — „Lietus ir laikas“ 1969 metais; ir štai, pačiame 1976-ju gale — trečiasis. Knygos pavadinimas — „jaunosios kartos“ mėgėjus tiesiai stulbinas — „Po vasaros“. Iš gegužės tiesiai į rugsejį! Turtum trijų karštųjų mėnesių nė nebūt.

„Po vasaros“ pirmosios sutiktuos, deja, įvyko Chicagoje, nors derėjo jas Detroito ruošti. Vis dėlto Detroito kultūrininkai neišsėdė, nenumojo ranka, ir antrųjų sutiktuvių vakaras buvo suuroštas Dievo. Apvaizdos parapijos kultūros centre sausio 29. Oficialus rengėjas — LB Detroito apylinkės valdyba.

Trumpa, kelių minučių žanaginė žodžių tarė Algimantas Astašaitis.

Vitalija Bogutaite pradėjo „Po vasaros“ 21-ju puslapiu. Štai tos trys strofos: „Laikaisi tvirtai / iškibus, / kad žemė / po kojomis / nesibūtuoti, / Padalinai žuvis, / Dalinama duona. / Rytų dalinsime / žodį, / Padalinė išeim. / Išeim iš koto / veidrodžio ir / savo akių.“

Tuomet pasigirdo fleitos garai. Publika sužiuro į patalpos kairėje pusėje stovinčią jaunutę, dailią mergaitę ir iš gaidų sal-

džią melodiją traliuojančią. Nežinau, kieno ta melodija, bet spėjau, kad ne lietuvių kompozitoriaus. Tik spėjau. O mergaitė tai Asta Sepetytė, ne kartą Detroito publika fleitos stebuklais žavėjusi. Sužiūrome ir į kitas dvi mergaites, už Astos su kanklėmis ant kelių sėdinčias. Aida Petersonaitė ir Kristina Veselkaitė — dvi gabios Danutės Petronienės kanklių mokinės. Greitai atėjo ir jų eilė. Tik kanklininkės, regis, gaidų nenaudojo ir jos kankliavo lietuviškas liaudies dainėles.

Po sočios pauzės Vitalija grįžo į patį pirmąjį puslapį. „Nusižėliau ratą kreida, / ir tai bus mano žemė: / neperžiangiama, / neišmatuojama, / nepasiekiamą, / Kėliau nelydimą, / Sugrižau nekveičiamą. / Ne su visam parėjau — / tik su visam / negrišiu.“ Čia skaitė viena, publikai kvapą sulaukus klausant, čia kanklininkų lydimu, čia reikšminga pauza išsėdamasi ir pati kanklininkė klausydamos. Sekiau tekstą. Tik keliose vietose buvo po skiemai daugiau ar mažiau, o vienur porą eilučių poetė pridėjo. Kai vėliau klausiau, kodėl taip, parodė, skaičius ne iš mūsų turimos knygos, o iš paskutinės redakcijos manuskripto. Tai, ka buvo rašiusi septynerius metus, labai lėtai, labai, labai dailiai ir įdomiai poetė perskaitė per trisdešimt šešias minutes. Taip, visą knygą. Visą „Po vasaros“.

Labai knietėtu ši ta apie Vitalijos Bogutaite poeziją pasakyti. Juoba, kad ji nėra pati moderniausia, kad jos be rimu ir savotiško ritmo poezija ir mirtinai gajama galima perprasti, ypač kur dvelkia tautosaka, arba „Po vasaros“ ciklo, knygos pavadinimu parinkto, nostalgija. Bet vėliau susilaikysiu, nes poeziją šiek tiek suprasti yra viena, o ją garsiai kritikuoti tai jau kita.

Rengėjams, jeigu ateity tokių sutiktuvių būtų, patariu pakviesti jei ne Rimvydą Silbajorį ar Vytautą Jonyną, tai Liūnę Suteką ar Živilę Bilaitę, kad į poetės simboliškų žodžių bei frazių daržą vartelius publikai dar plačiau pravertų.

Kultūrinė kronika

AKTORE LAIMA RASTENYTE-LAPINSKIENE MARIA REMARQUE DRAMOJE

Garsaus vokiečių rašytojo Maria Remarque (romano „Vakarų fronte nieko naujo“ autorius) drama „Full Circle“ šiuo metu yra vaidinama Jane Addams teatre, Chicagoje (3212 N. Broadway). Pastatymas Burt Ferrin'o. Veikale yra vaizduojama antro pasaulinio karo pabaigos drama, vienas pavaros vakaras po to, kai rusai užima Berlyną. Mums yra įdomu dar ir tai, kad viena spektaklio pagrindinių rolių vaidina čikagietiams gerai pažįstama Laima Rastenytė-Lapinskienė, ne kartą matyta ir lietuviškuosiuose Chicago pastatymuose. Remarque drama Jan Addams teatre bus vaidinama iki kovo 27 d. Spektakliai penktadieniais, šeštadieniais ir sekmadieniais.

KRISTIJONAS DONELAITIS DREZENO OPEROS SCENOJE

Pokario metais iškilusio ir anksti mirusio vokiečių poeto ir rašytojo Johannes Bobrowskio romanas „Lietuviški fortepijonai“ šiuo metu Rytų Vokietijoje yra paverstas opera. Operai libretą pagal romaną sukūrė rašytojas Gerhardas Wolfas. Muziką parašė kompozitorius R. Kundas. Vietiniai kriškai opera labai vertina ir laiko ją reikšmingiausiu šio muzikinio sezono įvykiu. Operoje vaizduojami Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto įvykiai apie 1936 metus, kai prieš vietas lietuviams emė siūteiti naciai. Įvykių pynėje veiksmai nu-

Negaliu nepasakyti komplimento publikai. Tartin galvoje sibirskos žiemos sibirską vakarą, ji buvo nelauktai gausi, nes per penkis dešimtis. Ji buvo ir didžiai kultūringa bei šilta tiek poetė, tiek kitiems programos dalyviams. Tai teikia vilčių ateities kultūrinėms vakaronėms.

Alfonsas Nakas

kliamas ir i Donelaičio laikais, scenoje pasirodo pats Donelaitis. Rašytojas J. Bobrovskis kaip tik buvo gimęs ir augęs Mažojoje Lietuvoje, prie Nemuno, savo minėtam romane ir savo poezijoje daug meilės parodęs gimtąjam kraštui, seniesiems jo gyventojams lietuviams ir būdingiems lietuvių kultūros bruožams.

RELIGINĖ TREČIOJO PASAULIO ANTOLOGIJA

Gražaus gajumo rodanti Paulist Press leidykla New York'e išleido knygą „Mission Trends No. 3“, redaguota G. H. Anderson ir Th. F. Stranksy, CSP (1976 m., 254 psl., 3.45 dol.). Antrinė antrašė „Third World Theologies“ atskleidžia, kad čia lyg antologija Afrikos, Azijos ir Lotynų Amerikos teologų pasisakymų. Jie surinkti ekumeniniu pagrindu: katalikų ir protestantų. Juose atsispindi vietinės kultūros bruožai, daug nuosirdumo įvairumo, net ir radikalių minčių, ypač, kas liečia socialinius klausimus. Straipsniai trumpi, supažindina su daugeliu anų kraštų krikščionių mastytojų ir su jų idėjomis, dažnai intriguojančiomis, bet vietomis ir per toli siekiančiomis, tačiau vertomis pažinti (jp).

— Europoj telefonų 1000 gyventojų daugiausia turi Danija, net 429, po jos seka Liuksemburgas ir Britanija.

— Televizijos aparatų Europoj daugiausia 1000 gyventojų turi Dr. Britanija, 309, toliau seka V. Vokietija ir Danija.

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS. Numoja, Parduoda, Taiso. Visi 50 metų patikimas jums patarnavimas. Phone — 581-4111. 5610 S. Pulaski Rd., Chicago

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite, pirkdami čia ju reikmenis. Pasinaudokite patogių planų atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street Chicago, Illinois 60629 Tel. — Prospect 6-8998

EKSKURSIJOS I LIETUVĄ

Vienos savaitės i BOSTONO, NEW YORKO, MONTREALIO

BALANDZIO 6	\$721.00	GEGUŽES 7	\$829.00
BALANDZIO 27	\$399.00	GEGUŽES 12	\$829.00
GEGUŽES 2	\$299.00	RUGSEJO 21	\$15.00

Dvių savaitės i BOSTONO, CHICAGO, NEW YORKO, MONTREALIO

GEGUŽES 18 (su Vakarų Europa)	\$999.00	BIRZELIO 29, L'EP. 13, L'EP. 27,	
GEGUŽES 25	\$1119.00	RUGP. 10 — i CHICAGO	\$1257.00
BIRZELIO 15	\$999.00	RUOSEJO 7	\$999.00
		GRUODZIO 21	\$983.00

Prie šių grupių galima jungtis i VISŲ KITŲ MIESTŲ su papildomu mokesčiu.

REGISTRUKITES IS ANKSTO — VIETŲ SKAIBIUS RIBOTAS

TRANS-ATLANTIC TRAVEL SERVICE
393 West Broadway, p.o. Box 116
South Boston, Ma. 02127, Tel. (617) 268-8761
Savininkė: Aldona Adomoniene

Prices based on double occupancy and are subject to changes and/or Government approval.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Licensed by VNESHPOSYLTORG
Gera pažįstama firma, kuri, per daugelį metų skubiai ir tiksliai patarnauja savo skaitlingą klientūrą, siunčiant DOVANAS-SIUNTINIUS I LIETUVĄ, LATVIJĄ, ESTONIJĄ, UKRAINIJĄ ir t. t.

GAVĖJAS NIEKO NEMOKA. TOKSTANČIAI KLIENTŲ PATENKINTI. VISI SIUNTINIAI APDRAUSTI. GARANTUOTAS SKUBUS IR TIKSLUS PRISTATYMAS.

Visuose mūsų skyriuose rasite didelių kiekių įvairių aukštųjų kokybės prekių priemonių kainomis.

Informaciją ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausiojo įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

488 MADISON AVENUE (tarp 51 ir 52 gatvių) FLOOR 21st
NEW YORK, N.Y. 10022
Tel: (212) 758-1150/1

SKYRIAI:

APPLE VALLEY, Minn. 56124 — 7707 147 St.	Tel: 612-432-7063
NEW YORK, N.Y. 10003, 45 Second Avenue	Tel: AL 4-5456
NEW YORK, N.Y. 10011, 135 W. 14th Street	CH 3-2883
HACKENSACK, N.J. 07601, 112 Main St.	Tel: 201-342-9616
SO. BOSTON, Mass. 02127, 389 West Broadway	268-0068
BUFFALO, N.Y. 14204, 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
CHICAGO, Ill. 60622, 2222 West Chicago Avenue	BR 6-6866
CHICAGO, Ill. 60623, 2501 West 89 St.	WA 5-2737
CLEVELAND, Ohio 44134, 5873 State Road	884-1738
FORT WAYNE, Ind. 46806, 1897 Belmont Rd.	Tel: 432-5402
IRVINGTON, N.J. 07111, 762 Springfield Avenue	ES 2-4685
GRAND RAPIDS, Mich. 49504, 636-38 Bridge St. N. W.	GL 8-2256
BRIDGEPORT, Conn. 06610, 1880 Seaview Ave.	Tel: 203-367-2863
HARTFORD, Conn. 06106, 518 Park St.	246-9473
LAKEWOOD, N.J. 08701, 241 Fourth St.	FO 3-8369
LOS ANGELES, Calif. 90022, 960 S. Atlantic Blvd.	AN 1-2894
NEW HAVEN, Conn. 06511, 1329 Boulevard	LO 2-1446
NEWARK, N.J. 07102, 608 Sanford Avenue	373-9783
PASSAIC, N.J. 176 Market Street	GR 2-6387
PHILADELPHIA, Pa. 19122, 1214 N. 5th St.	Tel: PO 3-4813
PHILADELPHIA, Pa. 19141 — 4825 Old York Rd.	Tel: GL 5-8859
PITTSBURGH, Pa. 15203, 1307 E. Carson Street	HU 1-2730
SAN FRANCISCO, Calif. 94115, 1826 Divisadero St.	FI 6-1671
WATERBURY, Conn. 06710 — 555 Cook St.	AN 1-4712
WOODHAVEN, N.Y. 11421, 94-98 Jamaica Ave.	SW 8-2868
WORCESTER, Mass. 01610, 144 Millbury Street	374-6446
IRVINGTON, N.J. 07111, 1882 Springfield Avenue	RI 3-0446
YOUNGSTOWN, Ohio 44503, 309 W. Federal Street	

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

R. R. PIETREWICZ, Pres.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING PLACE

VALANDOS: PIRMADI ir KETVIRTADI — 9 v. r. iki 5 v. r.
ANTRADI ir PENKTADI — 9 v. r. iki 5 v. r.
SESTADI, 9 v. r. iki 12 v. r. — Trečiad. uždaryta

7 1/2 %	6 1/2 %	5 1/4 %
Mokamas už 6 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	Mokamas už investavimo apskaitas.

PINIGAI INESTI IKI 15 D. PĖLNO NUOSIDIMTUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai

AUTO REPAIR

Motor tune-up, motoro, stabdžių, vairo ir automatinį transmisijų remontas. Starteriams ir alternatoriams duodame ligalikes garantijas. TEXACO gazolinės.

IGNAS DUBAUSKAS ir PETRAS PISNYS
5759 South Western Avenue — Telef. 737-3088

A. TVERAS

2646 W. 69th Street — Tel. RE 7-1941
Pardavimas ir taisymas
KARRODŽIAI IR BRANGENYBOS

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%

PER ANNUM PASSBOOK ACCOUNTS

BRIGHTON FEDERAL

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
HIGHEST RESERVES

4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)

6 3/4 %	6 1/2 %
PER ANNUM \$5000 or more minimum 36 months	PER ANNUM \$1,000 or more 1 year min.

REDAGUOJA ST. SEMENIENE, 6307 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629. TELEF. 925-5988

KAI JŪRATĖ AŠARĄ DŽIOVINA

Ann Jillian — Jūratės Nausėdaitės gastrolių Chicagoje proga

I Chicago, žemiau nulinio saulės šaltio sukaustyta, sniego užpūstyta, atvyko gastrolių i Civic teatrą Sammy Cahn su savo "Words and Musics".

Jis yra prirašęs lyrikos kiekvienai populiarios pramogos fazei. O dabar, būdamas 62 m., jis įvykdė savo viso gyvenimo troškimą — pasirodyti scenoje. New Yorke, Londone ir kitur kritikai jį pasitiko labai palankiai. Gavęs ketvirtą "Oskarą" — Akademijos premiją ir vieną "Emmy" — vienintelę TV premiją už dainą, jis taipgi gali pasigirti daugiau kaip trisdešimčia "Oskarų" nominacijų. Chicago meras Bilandic apdovanojo jį medaliu už jo dainą "My favorite city, Chicago is".

Profesionalė lietuaitė

Chicago kritikai, kurie labai žinomi savo dideliais reikalavimais ir visada tik santūria kritika, nesigalėjo pagyrimų nei jam, nei jo sūstautui.

Trejetas solistų, anot amerikiečių spaudos, visi "profesionalai" — gerai pasiruošę ir puikiai interpretavę Sammy Cahn parašytas dainas.

Mūsų tautinė ambicija pakutena pagyrimai vienai solistei — Ann Jillian. Viena kritikė "Chicago Daily News" rašė: "Kai Ann Jillian dainuoja apie ašarą, kurią ji iškabina džiovinti, visa publika kaip fakelas, užsidega ir nepaliaujamai siaučia katučių (plojimo) banga".

Kitame amerikiečių dienraštyje "Chicago Sun-Times" krinta dėmesin trumpa žinutė, kad "...praėjusį sekmadienį Ann Jillian per Words and Music spektaklį "stopped the show!"

Sekantį dieną šias eilutes rašančioji džiugiai savo tautietės pasisekimu darbovietėje, o Izraelio palikuonis pridėda:

— Ji (Ann Jillian) kas vakarą sustabdo spektaklį! Ji sensacingai! Netgi pats Sammy Cahn ją pavadina "the best".

Kas toji Ann Jillian?

Marijos ir inž. Antano Rudžių Lietuvos radijo forumo programoje vieną sekmadienį dalyvavo dail. V. Žilius ir Ann Jillian. Susirinkusių svečių būry išsiskyrė graži, jauna, liekna, aukšta, melsvai žalsvų akių, tamsi blondinė — tikra Jūratė. labai šilta, savą, kalbanti lietuviškai, anot jos pačios, "pusė — per pusę", ji juoja visus patraukė savo nuostabią dūmą ir paprastumą. Panorėjus su ja asmeniškai pasikalbėti, ji pasiūlė atsilankyti i Ambassadors East viešbutį, kur buvo apsisistojusi, i Pump Room, kur susirenka visi žymūs žmonės — menininkai, aktoriai, rašytojai, netgi karalienė Elzbieta II ten lankėsi.

Jūratė Nausėdaitė 3½ metų amžiaus

Mažosios Jūratės talentai

Prie kavos puoduko (ir to nemelmo pyrago mūsų dailioji dainininkė nesibaido) sutartą dieną draugiškai raizgė Jūratė savo dar trumpo gyvenimo kelią.

Gimusi Cambridge, Mass., prieš 27 vasaras (— aš visai nebijau skelbti savo metų! —), šešerių metų su šeima išsikėlė i Los Angeles, Calif. Išsikalbant, jaučiamės lyg giminės. Josios tėvai buvo Hanau stovykloje, o juk mes visi (per 3,600 tūk. galvų) jautėmės lyg viena šeima. Vyresnysis brolis kalba puikiai lietuviškai.

Tame Angelų mieste 11-12 m. Jūratė pradeda savo profesionalią vaidybą — dainavimo — šokimo karjerą Walt Disney filme "Babes in Toyland". O jau trylikos metų (Kipro viliojamo amžiaus dainoje) — amerikiečių "teenager" vadinamo amžiaus, jai atitenka stambesnė "Dainty June" rolė filme Gypsy (su Natalie Wood ir Rosalind Russell).

— Russell buvo (dabar neseniai mirusi vėžiui) puiki moteris — tikra profesionalė. Ji mokėjo elgtis su vaikais — juos laikė lygiais, niekad nepažemindama jų. Tikra "lady".

— O kaip su Natalie Wood? Labai mieli. Ji dovanojo man apyrankę su "charm" — širdelė su užrašu "Dainty June" (tai mano vaidinamas charakteris filme), o kitoje pusėje: "To Ann. Love. Natalie".

Televizijos programose

Tada septyniolikinės kelias prasiskyrė i televiziją, beveik pusiau nuolatine Hazel programose, ir kaip viešnia pasirodė dvyliose TV spektakliuose, kaip Bob Hope, Chrysler theatre, Ben Casey, Twilight Zone, Disney's Wonderful World of Color, Partridge Family. Neseniai pasirodė viename Kojak epizode.

Aktorės linkimas i sceną nuvedė ją i Gypsy, Anniversary Waltz, A Funny Thing Happened on the Way to the Forum.

Gauna stipendiją

Jos gabumai, pastebėti, buvo atžymėti pilna stipendija (Los Angeles Civic Light Opera) — dainavimo klasėje.

Jūratė yra daug keliavusi: Londone, Škotijoje, Australijoje, Philippinuose, Las Vegas, Reno, Lake Tahoe, Nevada su tokiomis garsenybėmis, kaip Robert Goulet, Carol Lawrence, Johnny Ray ir kitais, jų programose bei savo pačios.

Detroito po 4-tos neišeisi i gatvę

Kaip pateko i šias gastroles? Telefono skambutis iš Detroito — kaip greitai galėtum atskristi? Tikrai siųskit lėktuvo bilietą — sekančiu lėktuvu atsirasiu! Porą dienų sekė spektaklį, o i trečią dieną jau pati bandė repetuoti.

Detroitas, kaip miestas, baugus — po ketvirtos valandos žmonės bijo išeiti i gatvę.

Po Detroito gastrolių i Los Angeles 2-3 savaitėms ir tada Chicagoje ligi vasario pradžios. Numatytos gastrolių Washington, D.C., Miami, San Francisco ir kitur.

Išmilyjęsusi Chicago

— Seniai žinojau, kad Chicago — antroji lietuvių sostinė. Paėmusi telefono knygą — net netikėjau. Visas puslapis visas.

Jūratė Nausėdaitė

"Lithuanian". Pati paskambinau i "Draugą", "Naujienas", radijo valandėles, o tada pasipylė ir pakvietimai (i Liet. televiziją ir t.t.) Čia gyvena ir tėvelių geri draugai — ponai Rimai.

— Esu miesto mergaitė, ir man labai patinka Chicago. "I love Chicago, ji man užtvirtina ir angliškai, lyg lietuviškai nebūčiau supratusi. Chicagoje galima pailsėti — miestas neturi būti klatingas, kaip New Yorkas. Pastarasis (N.Y.) turi pulsą, bet moraliai suiręs. Jis per didelis, kad galėtum jį apvaldyti.

Los Angeles — plastikinis "žaidimo miestas", per daug abejingas, išsiplėtęs, rungtis dėl pomėgių. Tačiau liūdniausia — plati bėdos simbolis! Miestą galima arba mėgti, arba nemėgti. O vis dėlto, aš mėgtu L.A., kad jis yra pramogų centras, patinka oras ir tos kalvos, o svarbiausia, jame gyvena mano šeima.

— Mama nuolat kartoja: "Neišėik su nieku, būk atsargi su žmonėmis". Tai dabar Chicagoje įsėinu su policijos seržantu. Ar gali būti kas saugiau?

Jūratė išsipaakojo, kaip jai buvo duotas scenos vardas. Užklausa, ar sueina dažniau su Rita Lee, tai, esą, retkarčiais, trumpam.

Jūratė neolituanė

Jūratė neklausoma pasisakė visur pabrėžianti lietuvi esanti. Josios brolis neolituanas ir ji pati neolituanė — seniorė. Artimai bendraujanti su neolituanų valdyba: arch. R. Muloku, Balzeriu, A. Mažeika. Josios mama buvo Romuvos Vaidilutė.

Komponuoja dainas

Jūratė pati bando komponuoti dainas ir Warner Bros. bendrovės domisi jomis. Taigi, gal teks joms išvysti geresnį rytojų.

Tačiau ir vėl mintys nuklydo i jos pamėgtą miestą (argi rekordiniai šalčiai neišgąsdino?). Ji norinti čia — Chicagoje susirasti darbo ir pasilikti gyventi. Su mielu noru sutiktų kviečiamą parengti lietuviams dainavimo programą.

Ponia Agota Rimienė padovanojo jai gražų gintarinį kaklo papuošalą, o kun. J. Vaišnys — savo gaminto juodų serbentų likerio. Jūratė išreiškė pageidavimą.

Giedrė Zumbakienė iš parodos M. K. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje Vasario 16-tos proga.

ma įsigyti lietuviškų valgių receptų knygą.

Kai visas pulkas mūsų (apie tuziną) po spektaklio užsuko i užkulisį jos autografo, praeidamas Sammy Cahn (apie pusutinis jo tautiečių aplankė jį) nustebo: "Ann, what is this, your fan club?" Vietoje gėlių išeikiau jai "Popular Lithuanian Recipes" — Juzės Daužvardienės "best-seller", 7-tos laidos knyga (viso per 40,000 išplatinta).

Jūratė yra nenuduotai kukli. Net rašiniui nuotraukų reikėjo ieškoti kitur, nes ji — aktorė, dainininkė (ir gera šokėja) neturėjo savo fotografijos. O ji turi nepaprastai dėkingą ir gražią sceninę (ir gyvenimė) išvaizdą.

St. S.

Šachas neišklausė Svetlanos

Svetlana Peters, Salino dukra, kuri pati pabėgo i vakarus 1966 m., dabar gyvenanti Kalifornijoje, JAV-ese, siuntė telegramą Irano šachui, prašydama negrąžinti Sovietų Rusijon lakūno, mažų lėktuvu perskridusio Irano krašto sieną ir pasiprausio prie-glaudos JAV-ese. Kreipėsi i šachą su prašymais ir Nobelio taikos laureatas Andrei Sacharov bei ketvertas kitų pačių žymiausių sovietų disidentų. Tačiau šachas buvo nepermaudajamas. Pagal Irano ir Sovietų Sąjungos sutarimą, leit. Valentin Zaslomov buvo perduotas sovietams. Ir nors šachas laiko save JAV-ių draugu, tačiau jis daro, kas jam yra naudingiau, valdydamas Iraną (Persiją) "geležine ranka".

Kas yra draugas?

Kas yra draugas. Aš jums pasakysiu. Tai yra asmuo, su kuriuo tu drįsti būti tuo, kuo iš tiesų esi. Prieš jį gali apnuoginti savo sielą. Atrodo, kad jis nerąšo tavęs nuduoti nieko daugiau, tik tai būti tuo, kuo esi. Jis nenori tavęs nei geresnio, nei blogesnio. Kai esi su juo, jautiesi lyg tas kalinas, kuris tik ką buvo paskelbtas nekaltu. Su juo tau nereikia viešai nieko saugotis. Gali sakyti, ką galvoji, jei tik naūraliai, nevedmainiaudamas, išreikšti save. Jis supranta tavo prigimtyje visus tuos priešingumus, dėl kurių kiti tave kritikuoja. Su juo tu kvėpuoji laisvai. Tu gali jam atidengti savo tuštybės ir pliuskystės, pavydą ir neapykantą, ir piktas žiežirbas, savo menkybes ir kvailystes ir, išpažįstant visa tai, jam, jos pranyksta, išstirpsta jo lojalumo bei ištikimumo baltoje jūroje. Jis supranta. Tau nereikia saugotis. Gali jį užgauti, apleisti jį, vos jį toleruoti. O visų geriausia, gali su juo tylėti. Nesudaro jokio skirtumo. Jis tave mėgsta — jis yra kaip ugnis, kuri apvalo ligi kaulo. Jis supranta. Jis supranta. Gali su juo verksti, nusidėti, juoktis kartu ir melstis kartu. Ir per visą tą laiką — lyg perskrosdamas — jis tave mato, supranta tave ir myli tave.

Draugas? Kas yra draugas? Tikrai tas vienas vienintelis, vėl kartoju jums, su kuriuo tu išdrįsti būti pats savimi — tuo, kuo tu iš tikrųjų esi. C.R.Beran

Valgomųjų ledų evoliucija

Valgomieji ledai prasidėjo kaip vaizės turtinėjimams. Nuo romėnų laikų Igi Anglijos karaliaus Karolio I ir Igi elegantiškų restoranų 17-ame šimtmetyje. Parūžiję valgomieji ledai buvo turtinėjimams ir galingiems, rašo Rob Krebs, "American Dairy review" redaktorius.

Tiktai 1851 m. komercinė valgomųjų ledų pramonė užgimė JAV-ese.

Vitamino C galia

Ar vitaminas C sustabdo piktybinio auglio plitimą? Mokslininkai bando tai ištirti.

Dr. Paul Chretien, JAV vėžio instituto direktorius, sako, kad vitaminas C, duodamas sveikiems žmonėms, sustiprina kūno atsparumą ir tai paprastai reškia sėkmingą kovą prieš visas ligas.

Dr. Linus Pauling, Nobelio laureatas chemijoje, ir dr. Evan Camero ištikinė, kad nepagydomi vėžio pacientai gyvena apie keturis kartus ilgiau po didesnės dozės vitamino C vartojimo.

Pauling seniai perša vitaminą C vartoti didesne doze paprastam persišaldymui sustabdyti ar net jo išvengti.

— Tik vienas dalykas prasčiau, negu būtų viengungiu, tai būti viengungio sūnum.

— Trimis būdais gali vyras nešioti savo plaukus: su sklastymu, be sklastymo arba be nieko.

pedagogikos specialistas E. Sullivan, psichologas J. Rest, pedagoginės psichologijos atstovas H. Kavanagh, psichologas — tyrinėtojas R. Selman, teologas — psichologas J. Fowler ir kt. Po kiekvieno tokio studipinio straipsnio duodamas atitinkamų specialistų konferentų pastabos. Tai gi veikalas paruoštas su ryškiu mokslininkų patirtimi, įjungiant naujausių tyrimų duomenis, turint gilų susirūpinimą moraliniu priaugančios kartos praturtinimu. Gali būti itin naudingas besidarbuojantiems auklėjimo srityje, nors jo turinys nėra populiarus ir iš skaitytojo reikalauja atitinkamo intelektualinio pasiruošimo.

J. Pr.

Jurgis Daugvila

iš parodos M. K. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje Vasario 16-tos proga

Lietuviškoji skrynia (medis)

iš parodos M. K. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje Vasario 16-tos proga

GILESIS GYVENIMO ĮPRASMINIMAS

Daug aktyvumo reiškianti Paulist Press neseniai New Yorke išleido Morton T. Kelsey knygą "The Other Side of Silence" (1976 m., 314 psl., 5.95 dol.). Knygos autorius yra episkopų dvysikis, talentingas ir kruopštus mokslininkas, todėl pakviestas i katalikų Notre Dame universiteto Pedagogikos departamentą, ruošti mokslo laipsnio siekiančius universiteto absolventus. Prof. Kelsey yra kelių veikalų autorius, išspecializavęs filosofijos ir psichologijos moksluose, plačiai apsisikaits, kas ryškų jo šitame veikale.

Šioje knygoje jis praktiškai svarsto apie meditacijos svarbą ir vaisingumą jos praktišką vykdymą, kad mūsų gyvenimas būtų giliau įprasminamas. Išryškindamas krikščioniškos praktikos metodus, jis įveda ir kas gero bei įdomaus rytičių metoduose, Zen pastangose, Freudo atradimuose ir ypač Jungo praktikoje, gelmių psichologijos dėsnius jungdamas su klasišine ir savo paties patirtimi. Veikalas kaip turinio, taip ir formos atžvilgiu

ne eilinis ir ieškantiems gilesnio dvasinio gyvenimo bus tikrai naudingas, ypač kad autorius pažįsta ne tik čia nagrinėjamos srities studijas, bet ir apskritai literatūrą.

J. Pr.

MORALINIS JAUNIMO UGDYMAS

Iš spaudos išėjo didesnio dėmesio vertas kolektyvinis leidinys: "Values and Moral Development". Išleido Paulist Press, New Yorke, 1976 m., 234 psl., 7.95 dol. Tai pedagoginė, psichologinė, moralinė ir teologinė studija apie moralines vertybes ir jų ugdymą moksleivijoje ir studentijoje. Veikalas, paremtas naujausiais tyrinėjimais, sukurta devyniolikos tų šakų specialistų. Knyga redagavo Fordhamo universiteto pedagogikos profesorius Th. Chennessy, S. J. Knygoje ieškoma būdų, kaip moderniosios psichologijos ir pedagogikos atradimai galėtų padėti ugdyti moralines vertybes jaunosios kartos gyvenime.

Rašo šių šakų specialistai, pvz. Ontario pedagoginių studijų mokslininkas C. Beck, Har-turinio, taip ir formos atžvilgiu

vardo N. Sprinthall, moralinės